

Проти вакханалії антиукраїнських, проросійських сил

Уже тривалий час у свідомість українського суспільства вживлюють трагедійні, апокаліптичні настрої. Українців з року в рік, надто останнім часом, привчають, програмують до очікування дуже неприємних змін у політиці, внутрішній і зовнішній, в економіці, загалом у державі. Тривожні сигнали про небезпеку, які подавалися нам нібито устами нинішнього Президента, чомусь стають суголосними із заявами і виступами антиукраїнських сил, але з іншим підтекстом. Частину риторики суспільство відносить до активної фази передвиборних перегонів і зміни керівництва держави. Але національно-демократичні сили (просвітяни, письменники, журналісти, представники творчої інтелігенції, члени партії «Патріот»), які зібралися 7 травня на прес-конференцію з приводу наростаючої вакханалії антиукраїнських, проросійських сил у нашому інформаційному просторі, заявили, що ніколи не змиряться зі спробою цих сил зруйнувати Українську державу.

— Ми зібралися на цю прес-конференцію, — сказав **Павло МОВЧАН**, голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, — щоб звернутися до людини, яка ще наділена певними високими повноваженнями Гаранта Конституції. Водночас звертаємося до Верховної Ради і Уряду з приводу колосальної небезпеки, яка залишається поза полем зору всіх трьох гілок влади. Йдеться насамперед про три телеканали (112, Ньос-ван, Наш канал, до них підключається і ЗіК), які ведуть безнастанну шоденну, щогодинну руйнівну роботу проти України. Коли чую чергові інвективи на адресу України, української влади, нашої політики з уст Медведчука, мене це потрясає. Складається враження, що людина, лицеміству і цинізму якої немає меж, стає нібито вершителем долі українців! Скоординовано, в унісон з російськими засобами інформації згадані телеканали провадять шалений наступ на українство, розгорнуто колосальну роботу путінської резидентури з демонтажу, руйнації нашої держави. Це не тільки війна проти нинішнього Президента. Вона перейшла у фронтальну атаку проти фундаментальних українських принципів, національних цінностей, історії, традицій — найважливіших засадничих речей держави і нації. Як це робиться, українці тривалий час бачили, спостерігаючи за ухваленням Верховною Радою закону про державну мову. А потім — слухаючи коментарі на антиукраїнських телеканалах і читаючи в Інтернеті на українських промосковських сайтах.

Чому Президент України, який ще поки наділений великими повноважен-

нями, маючи під собою такі структури, як СБУ, прокуратуру, зокрема військову, суди, не вдається до рішучих заходів, які давно треба було вжити для збереження конституційного ладу в Україні? Чому замість того, щоб давно зробити ротачію Артеменка, голови Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, який несе відповідальність за провальну інформаційну політику, навіть сьогодні живають неадекватні рішення? Це нагадує якісь чергові домовленості, чергові незрозумілі маніпуляції, які не мають нічого спільного з виваженою політикою державця. Як наслідок, можемо мати дуже сумні результати для України.

— Тому ми, — підсумував свій виступ Павло Мовчан, — зібралися на цю прес-конференцію, щоб звернутися до Президента, Верховної Ради, Уряду, Національної ради з питань радіо і телебачення, зрештою, і до очільника Міністерства інформаційної політики і висловити стурбованість нашого суспільства небезпекою, яка, можливо, відіб'ється на результатах парламентських виборів. Рупор антиукраїнської пропаганди — названі телеканали, — мусять бути закриті. Бо новообраний очільник держави, який ще не визначився зі своїм курсом, крім заявленого, що «в нас з Росією лише спільний кордон», завтра може сказати про спільну історію, спільні економічні інтереси, спільну мову чи мету...

Позицію «Просвіти» цілком і повністю підтримав голова політичної партії «Патріот» **Микола ГОЛОМША**. Він нагадав, що демократія — це диктатура закону:

— І ми, звісно, всі повинні дотри-

муватися чинного Основного закону — Конституції, і решти законів України. На превеликий жаль, ми бачимо в політиці наших державних очільників розходження слова і діла. Діючий гарант, який асоціюється нами з національно-патріотичними справами, фактично виступає у якійсь сепаратній змові з людьми, які, як чорти з табакерки, повискакували в українській політиці. Вони переконують нас з усіх ефірів, що як не повернемося в пула Росії, то Україна загине. Хочеться сказати, що ми, українці, — цивілізована, розумна нація. Український народ дуже чутливий до граду правди і брехні, і правильно реагує на підступи ворожих сил проти України. Він розуміє, що наш шлях лежить не в євразійські степи, а в коло європейської сім'ї.

Те саме підтвердив і **Леонід МУЖУК**, кінорежисер, лауреат Шевченківської премії:

— Українці знають нинішню ситуацію. Вірять: попри все, в Україні буде Україна. Названі антиукраїнські телеканали, які досі працюють у нашому інформаційному просторі, виконують практично ідеологічні завдання нашого ворога на нашій території, розкладають у моральному, духовному і навіть економічному аспекті нашу державу, наше суспільство, створюють у суспільстві атмосферу безперспективності і зневір'я, загального розпачу.

Нам усім, громадянам України, варто нарешті прокинутися і задуматися, що з нами роблять і до чого підводять проросійські резиденти в нашій Українській державі.

Власн. інф.

«Щоби бути українцями — говорімо українською»

14 травня о 16-00 у Києві відбудеться творча зустріч зі співаком, композитором і журналістом із Запоріжжя **Анатолієм Сердюком**.

У півторагодинній програмі — презентація авторської книжки «Щоби бути українцями — говорімо українською», авторські пісні на вірші українських поетів, спілкування з читачами.

У книжці автор у доступній формі застерігає від калькування російських висловів, від стилістичних помилок; подає слова з правильними наголосами; правопис імен і прізвищ, числівників, іншомовних слів, географічних назв; дослідження запорізької та української топоніміки. Це популярне видання для тих, хто у своїй діяльності послуговується українською мовою: журналістам, ведучим радіо й телебачення, держслужбовцям, публічним особам.

Можна придбати диски, книжки, пісенники.

Книжка накладом 500 примірників вийшла у видавництві «Інтер-М» за сприяння голови Запорізької організації ВУТ «Просвіта» **Ігоря Артюшенка**.

Презентації видання відбулися в Запоріжжі, Дніпрі, Мелітополі, Марганці, в інших містах.

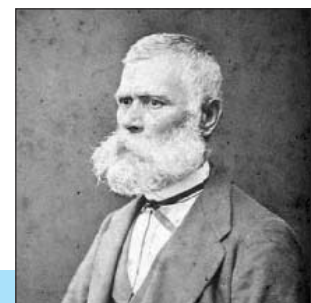
Фото **Олександра ПРИЛЕПИ**

ВШАНОВУЮЧИ ГЕРОІВ БОЮ ПІД ГУРБАМИ

3

«ЯКБИ ДО КОВБАС ТАЩЕ Й САЛА ДОДАТЬ...»

10-11

Перший урок

Наприкінці 1970-х він проходив службу в Радянській армії. Там уперше і зіштовхнувся з “дружбою народів”: Олексія, молодого новобранця, жорстко побили залізними прутами лише за те, що розмовляв рідною, українською мовою і заперечував твердження, буцімто рано чи пізно всі народи СРСР стануть росіянами.

Переконавшись, що його не зламали, “друзі-росіяни” вчинили спробу “випадкового” розстрілу. Під час нічних бойових стрільб поставили на охорону полігона, як виявилось, за мішенню, по якій усю ніч, використовуючи тепловізори, стріляли з крупнокаліберних кулеметів. Дивом залишився живим. Тоді й зрозумів вимовлену напередодні одним із “доброзичливців” фразу: “А знаєш, хахол, на учнях допускається какою-то процент несчастлих случаев...”

Запам’яталось ставлення представників різних народів, які служили в його полку, до українців, українськомовності та українськості. Позитивно сприймали українців та нашу мову більшість: грузини, осетини, дагестанці, чеченці, білоруськомовні білоруси. Вони поважали людську гідність і солідарність. Негативно — росіяни, молдавани, гагаузи, азербайджанці, казахи, російськомовні білоруси. З їхнього боку була зневага, неприязнь і недовіра. Нейтрально до проявів українськості ставилися тільки чуваші, казанські татари та вірмени.

Караюсь, мучюсь...

Олексій не вважає себе дисидентом. Хоча замолоду, з початком літературної діяльності і він ковтнув гіркої чаші. За твори, спрямовані проти русифікації, був схоплений представниками КДБ, ув’язнений у “психушці” (с. Високе Охтирського району Сумської області). Батьки змушені були продати корову, щоб викупити з неволі ледве живого сина.

З лікарні вийшов з підірваним здоров’ям. Після так званого “лікування” якийсь час не мав сили ні підвестися з ліжка, ні ходити, зникла властивість розрізняти кольори. Тіло скували загальмованість та сповільнення реакції. За рік-два майже все це зникло, адже молодий організм (тоді йому було лише двадцять!) поволі відновлювався. Залишилися лише наслідки, які дошкуляють і досі.

Радість творчості

Дещо оговтавшись від “лікування”, Олексій починає працювати на Машинобудівному заводі ім. Фрунзе у Сумах електрозварювальником. У рідному селі Шпилівці організовує український вокально-інструментальний ансамбль. На музику найпопулярніших світових хітів пише українські тексти і так популяризує українську мову. У головному складі ансамблю, крім нього, були Олександр Пасікута, Валерій Борзаниця, Василь Срібняк. Солостами виступали Ольга Ільченко, Лариса Шевченко. Художній керівник — Олександр Воробйов із Сум.

За рік вступає до Сумського державного педагогічного інституту (тепер Сумський педуніверситет) на філологічний факультет. Це був час розгулу чергової хвилі русифікації. Щоб показати, що Суми були, є і будуть українськими, Олексій серед студентів різних факультетів знаходить початківців-літераторів, які намагалися писати українською. Це були Ніна Гавриленко, Михайло Попільнюх, Василь Пазинич, Юрій Андрусенко, Сергій Пономаренко, Сергій Бойченко та інші. Незабаром згуртувався творчий колектив, який виступав зі своїми творами у навчальних закладах та трудових колективах. Олексій у цій групі взяв собі роль українського барда.

Від “Спадщини” до Руху

Незабаром Олексій починає працювати журналістом у багатотиражці “Строитель” найбільшої будівельної організації області — комбінату “Сумпромбуд”. Але творчі задуми не полишають непосидючого кореспондента. У нього визріває нова ідея — створити літературно-мис-

тецько-краєзнавче товариство, аби популяризувати найкращі пісенні та літературні українські твори, написані земляками, поширювати знання про видатних земляків-українців, які прославили Сумщину і Україну. Його дружина Людмила (письменниця Людмила Ромен) пропонує назвати товариство “Спадщиною”. Першими його активістами стали крім подружжя студенти педінституту Юрій Плющенко та Пантелеймон Доля. Товариства не реєстрували, а місце для зібрань вдалося знайти у Парку культури ім. Фрунзе. Кімнату для їхніх зібрань надав єдиний на той час українськомовний керівник у сфері культури Ярослав Ярополкович Цибульський, виходець із Західної України.

На жаль, “Спадщина” не довго існувала, за неповний рік її закрили. Олексія виключили з інституту, звільнили з роботи, викинули з черги на чотирикімнатну квартиру, яку повинен був одержати через місяць (на той час родина мала трьох малих дітей-дошкільнят, дружина на групі інвалідності).

Щоб Україна була

Олексій ШЕВЧЕНКО, голова Сумського обласного об’єднання Товариства “Просвіта”, якому щойно виповнилося шістдесят, скільки себе пам’ятає, завжди говорив українською. Тоді, наприкінці минулого століття, та ще й у міському, суціль російськомовному середовищі, це було свідченням і позиції, і характеру, і світогляду.

Після цього подружжю довелося зазнати і повної ізоляції, і викликів до місцевого органу КДБ, і ціну людяності й порядності недавніх приятелів та колег. Але в суспільстві дедалі гостріше відчувалася перебудовча відлига, дихати стало легше. І тоді Олексій організовує в Сумах осередок прихильників української мови. Прихисток для нього надала викладач української мови Сумського будівельного технікуму Н. С. Вірченко. На все життя молоді запам’яталися “Вечорниці”, які можна було назвати і “Святом українських вареників”, яких господиня разом зі студентами підготувала аж сім видів. Після того у вчительки з’явилися великі проблеми на роботі. Збиратися стало ніде, і осередок майже згорнув діяльність.

Але в Україні на часі стало створення нової демократичної організації. О. Г. Шевченко 1989 року стає одним із засновників у Сумах Народного руху України за перебудову. Делегатами на перший з’їзд НРУ обрали його дружину, Людмилу Шевченко, першу “рухівку” на Сумщині і викладачку політехнічного інституту І. Предборську.

На громадській хвилі

Того ж таки року на першому з’їзді Товариства української мови в Києві Олексія обрали членом правління Всеукраїнського Товариства української мови, яке згодом буде перейменовано у Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Далі Олексію Шевченку довелося бути організатором поїздки сумської делегації на “Ланцюг злуки” у Київ. Знайшов

транспорт і половину коштів на оплату автобусів (іншу половину — О. Піскун, викладач СДУ, один із перших рухівців у Сумах). У Київ поїхало тоді близько ста патріотів. Спочатку, згадує Олексій, не було жодних проблем. Увечері хтось почав тиснути на керівництво автоколони, вимагаючи, щоб вони не надавали учасникам “Ланцюга” автобуси. Рішення щодо автобусів ухвалили лише за годину до поїздки. І хто тоді зіграв вирішальну роль і зламав опір місцевих чиновників, невідомо.

Подібні ситуації непоодинокі. Шевченко був ініціатором та організатором у Сумах концерту переможців першого Всеукраїнського конкурсу “Червона рута”. Він самотужки знайшов кошти на оренду зали Театру ім. Щепкіна, оплату проживання в готелі, харчування, переїзд артистів за маршрутом Київ—Суми—Запоріжжя. Третину квитків у залі було закуплено для активістів українських організацій та їхніх родин. Раптом тодішній директор театру О. Бойцов катего-

рично відмовився надавати приміщення для концерту, оскільки вище начальство заборонило це робити. І попередило: якщо дозволять — буде звільнений з роботи. Але він усе ж ризикнув, і концерт відбувся.

“Є один українець”!

Через брак у Сумах українськомовного і українського середовища, Шевченко організовує в місті об’єднання батьків і дітей “Українська родина”. Першими учасниками цього проекту були родини Шевченків, Беляєвих, Кавунників, Абрамових. “Українська родина” працювала у Сумському палаці дітей та юнацтва близько року, проте змушена була припинити роботу через українофобську позицію тодішньої директора Палацу В. І. Бочарової, бо члени “Родини” не підтримували політику “двуязычія”.

На початку 1990-х Олексій Шевченко організовує приватне виробничо-комерційне підприємство “Січ”. Уперше в області, а можливо, і в Україні, впровадив модель українського протекціонізму — давав роботу та заробіток людям, які рекомендували себе патріотами й долучалися до розвитку української культури та підтримки української мови.

Узяв на роботу співголів Спілки української молоді “Сумщина” В. Лушка та М. Наземка, голову Сумського козацького товариства О. Реуту з синами Андрієм та Анатолієм, українських активістів того часу М. Самуся та О. Лозу. Особливо намагався підтримати заробітком патріотів-інтелігентів. У різний час тут працювали такі відомі люди Сумщини, як професори В. Положий, І. Мозговий та О. Кузема, відомий у світі художник-україніст В. Ломака, заслужений артист України М. Ластовецький, діти директора театру імені Щепкіна О. Бойцова, співак та художник О. Мисливченко, різьбяр О. Киселів та С. Скляр, краєзнавець та історик М. Карпенко, учитель С. Початко та інші. То був час великої економічної кризи в Україні. Інтелігенції зарплату тоді майже не виплачували або й зовсім не платили.

Олексію запам’ятався один випадок. Якось, коли він розставляв представників інтелігенції на Центральному базарі на торгові місця (тоді рекет ще тільки зароджувався), зіштовхнувся з циганами. Старший серед них, почувши його українську мову, гучно покликав усіх навколишніх циган і сказав: “Ось подивіться, є один українець! Один серед усіх”. А як переконалися, що вся Шевченкова команда розмовляє лише українською, ді-

лилися з українцями вигідними торговими місцями.

Зате довелося зіштовхнутися з представником КРУ, однофамільцем Шевченком, який вийшов на ПВКП “Січ” за наводкою “доброзичливців”. Розмовляв він підкреслено російською мовою. Злішої і упередженішої людини в житті зустрічати йому більше не доводилося.

Голова “Просвіти”

З 2000 року Олексій Шевченко стає головою Сумської міської “Просвіти”. А з квітня 2005-го, на черговій обласній конференції обраний головою Сумського обласного товариства “Просвіта”. Оскільки “Просвіта” не фінансується з бюджету, весь час працює на цій посаді як ентузіаст.

Попереднього голову Бориса Манжелу на обласному зібранні “Просвіти” виключили з товариства за розгром організації, втрату приміщення, майже всієї документації, печатки, списків людей, бібліотеки, комп’ютерів тощо.

За два роки новий голова повернув втрачене попереднім очільником приміщення, відновив документацію, печатку, розжився на нові меблі. Особисто зібрав для бібліотеки понад півтисячі нових книг українці.

О. Г. Шевченку довелося знайти ще близько 70 тисяч гривень на оплату комунальних послуг та зв’язку. 90 тисяч гривень здобув на конкурсах проєктів та з інших джерел на видання збірників кращих літературних творів школярів області, які готувала до друку Л. В. Ромен. Загалом було видано 10 збірників “Диво, диво калинове” та “Роде наш красний”. Збірники видавали за підсумками участі у міському, обласному та всеукраїнських конкурсах: “Диво калинове” та “Я гордий тим, що українець зроду”. Ініціатором цих конкурсів багато років є ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. З 10 разів участі у всеукраїнських конкурсах 8 разів діти із Сумщини мали найбільшу кількість нагород та відзнак. Такі успіхи були б неможливими без активної допомоги освітян. Зокрема відзначилася у цій справі методист Інформаційного центру Департаменту освіти Сумської міської ради В. В. Зарокко та колишня очільниця обласної освіти О. І. Попова.

Свого часу вдалося домовитися також з видавництвом ВУТ “Просвіта”, щоб на Сумську область безкоштовно передати українських книг цього видавництва на суму понад 500 тисяч гривень. Вирішальною була допомога голови ВУТ “Просвіта” П. М. Мовчана. За порадою народного депутата України О. В. Медуніци звернувся з пропозицією до Сумської облдержадміністрації та облради видати книги земляків до 100-ліття Української національної революції. На видання книг вдалося “вибити” від влади 200 тисяч гривень. Було видано 16 книг. У цій справі допоміг заступник голови СОТ “Просвіта” з наукової роботи В. О. Артюх.

В останні кілька років Шевченко виступив як автор проекту та організатор Українського культурно-інформаційного центру “Світлиця”, своєрідної “Духовної Січі” “Української громади” міста Суми.

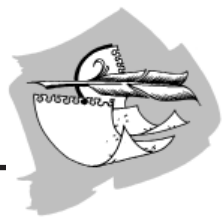
У 2012—2013 роках при Сумській “Просвіті” діяли Курси української мови. А проєкт Шевченка “Уроки патріотизму” вдалося впровадити в сумські школи.

За ініціативою Шевченка “Українська інформаційна скарбниця” збирає позитивну інформацію про українців та Україну для використання її на уроках патріотизму в школах міста Суми.

Нині Шевченко опікується новими проєктами, які на початковій стадії здійснення: дитяча літературно-мистецька студія “Диво калинове”, збірник “Літопис української історії Сумщини”, сайт “Українська Сумщина”, видавництво “Українські дзвони”, “Правове навчання”, “Школа захисту українських національних інтересів”, “Українська фільмотека”.

Прес-центр Сумської ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Василь НЕВОЛОВ,
письменник

Пам'яті мільйонів українських селян, убієнних голодом 1932—1933 рр., пам'яті ненароджених поколінь українців, пам'яті українських сіл і хуторів, які зникли з лиця землі після найтрагічніших подій в українській історії і однієї з найбільших трагедій в історії людства ХХ ст. присвячено тисячі публікацій, сотні книг, спогадів, десятки унікальних фотовиставок і фільмів. Серед них вирізняється і науковою сумлінністю, і яскравим публіцистичним посилом нова праця відомого науковця і громадського діяча Василя Кушера “Україна: Голгофа ХХ століття” (Київ, “Знання України”, 2018).

Тему Голодомору автор уже висвітлював, зокрема в таких виданнях, як “Через терни — до України”, “Україна понад усе. Час для України жити”. Що ж відчуваємо ми, торкнувшись цієї болючої сторінки історії України?

Душа обпечена болем минулого. Не можна спокійно сприймати те, про що чули, збираючи свідчення, що читали у спеціальних джерелах чи бачили на фотографіях. Але цей опік душі викликає не страх, а стає пересторогою, гартом для нас, сьогоднішніх, і, сподіваємося, для майбутніх поко-

Голодомор очима філософа Нотатки на полях книги Василя КУШЕРЦЯ «Україна: Голгофа ХХ століття»

Одна з найтрагічніших сторінок української історії — штучний Голодомор 1932—1933 років, який призвів до мільйонів невинних жертв.

лінь. Це жорстокий, але важливий урок для усвідомлення того, звідки у нашого народу мовчазна понурість, безнадія, звідки острах і прагнення “не висуватися”.

За кількістю жертв та з урахуванням обставин і методів здійснення, Голодомор українського народу 1932—1933 рр., скоєний комуністичним режимом, — єдиний масовий злочин, який за своїми результатами перевершує дві інші найбільші трагедії людства ХХ ст. — Голокост під час Другої світової війни і нищення вірмен у Турецькій імперії під час Першої світової війни.

Пам'ятати і знати про жахливу трагедію Голодомору — мало, стверджує автор своєю книгою. Пам'ять про Голодомор потрібно носити у душі, у серці. Бо ті нещасні люди не вмерли за шось, вони не боролися, не воювали і не відстоювали своє право на життя. Їм не дали такої змоги. Більшість

просто згасла на очах. І не тому ми маємо пам'ятати про це, бо так треба, бо воно колись було, а тому що це наша історія, наша правда.

Ця книга — п'ятнадцять пекучих глав, назва кожної з яких волає про наш незагоєний біль — “Голгофа України в червоно-коричневому столітті”, “Голодомор як більшовицька зброя масового знищення”, “Опір сталінському Геноциду”, “На Голгофу за Україну”... Ця книга — п'ятнадцять впевнених виважених кроків сумлінного дослідника до Правди про геноцидний Голодомор. Про витоки його — тут і Черкащина (“Голодомор у Шевченківському краї”), рідна автору Дніпропетровщина (“Дніпропетровщина: непомірна плата за індустріалізацію”), Київщина (“Поневолення українських земель та населення в загальному геноцидному ланцюзі”) і Донбас (“Голодоморні травми Донбасу”). У передмові Герой

України, совість нації, видатний письменник Юрій Мушкетик зазначив: “Ця книга в доступній науково-популярній формі доносить до сучасників нові, невідомі широкому загалу документальні дані про спланований Голодомор — геноцид українського народу, масові репресії — планомірне винищення саме української нації з метою подолання її спротиву сталінській системі”. А йому можна довіряти. Бо знає що біду українську Юрій Михайлович не з розповідей, а власним гирким болючим життєвим досвідом.

Має рацію вчений і публіцист, почесний професор Університету Сучасних Знань Товариства “Знання”, лауреат Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка Олег Гринів, коли наголошує на проблемі малих накладів таких книг, потреба в яких дуже велика.

А ще ця книга Василя Кушера — гідна відсіч всім законістим спробам українських недоброзичливців применшити голодомор як всенародне лихо і скоротити до можливого мінімуму кількість масових жертв. Така напівправа, зазначає автор, то ще більше приховане лихо, бо його найважче розпізнавати і викривати!

А те, що видання унаочнює документами і художніми ілюстраціями, копіями документів, пекучими поезіями про нещасливу біду, робить його ще ціннішим і вагомим. Робить подією.

Марія ПОРОХ,
член Клубу інтелігенції РО “Просвіта”
Світлина автора

Актовий зал КНП “Косівська центральна районна лікарня” зібрав лікарів, медсестер, молодший медперсонал, щоб послухати твори своїх колег, які ввійшли в попередні три випуски збірок “Серця білих янголів”, де висвітлено літературно-мистецькі надбання працівників охорони здоров'я Івано-Франківської області. Нові твори увійдуть у четверту збірку, яку готує до випуску обком профспілки медиків.

Із уст Стефанії Білої, Олександри Басистої-Кіт (Олеси Долянської), Ольги Медвідь-Кундюк лунала створена ними патріотична, духовна і лірична поезія. Найщиріші слова влячності і любові до матері, до Батьківщини, до рідного краю, відчуття гордості за професію до найповажнішої у світі професії звучали у кожному їх творі. І хоч вірші різні за рівнем літературної майстерності, та слова в них

Слухаючи поезію медиків

ширші, сповнені любові й ніжності, линуць з глибини душі й серця.

Хочеться кілька слів сказати про кожну авторку. Біла Стефанія Миколаївна, уродженка с. Шешорів, — завідувачка кардіологічного відділення. Захоплюється малюванням, грає на бандурі, співає, пише вірші. Свої професійні знання вміло поєднує з мистецтвом слова у спілкуванні з хворими, що забезпечує віру в успіх лікування. Басиста-Кіт Олександра Костянтинівна, уродженка м. Стрия, що на Львівщині, — сімейний лікар. Любить свою роботу, людей, природу, мистецтво. Поезія для неї — це музика душі. Медвідь-Кундюк Ольга

Ростиславівна, уродженка с. Савичі, що на Рівненщині, — лікар виїзної бригади відділення екстреної швидкої медичної допомоги. Любить духовну поезію, бо в центрі її життя — Господь.

Зворушливою була розповідь Галини Литвиненко-Бричкової, лікаря дитячого відділення інтенсивної терапії, про збірки її дочки Вікторії Абу-Кадум, яку доля закинула 2002 року в далеку мусульманську країну Йорданію.

Галина Олександрівна прочитала кілька віршів дочки з книжки “Куди ж це ти, кате?..”, які зворушили наші серця.

Година поезії нікого не залишила байдужим. На завершення директор КНП “Косівська ЦРЛ” Д. М. Микитюк і голова профкому О. М. Бельмега ширю подякували поетам-медикам і вручили їм квіти.

“Слухаючи вас, ми переймаємося почуттям гордості за високий творчий потенціал медичних працівників, які лікують тіло і душу, дбають про найдорожчий скарб на землі — здоров'я та життя людей”, — сказала Ольга Михайлівна.

Від себе ширю зичу вам, шановні лікарі, щоб поезія ніколи не покидала душу, щоб творити і писати допомагала любов близьких і теплота рідних сердець. Натхнення та успіхів у справі служіння людям!

Ігор ФАРИНА,
член НСПУ, м. Шумськ на Тернопіллі

Постійно задумуюся над проблемою невмирання духу людини після її переходу у країні світи. Дихання старості? Можливо. Але мені здається, що це лише почасти пояснює причину. Бо існують й вагомші аргументи. А наголошу на тому, що до розмислів спонукає гарна книга.

Саме таким є видання Богдана Дячишина — письменника, який народився на Підволочинщині. Воно — своєрідне продовження попередніх. Можу так стверджувати, бо перечитав більшість із того, що літератор видав за останні роки.

Письмо вирізняється неординарністю підходів. Більшість літературних критиків ідуть протореним шляхом, оцінюючи той чи той поліграфічний витвір. Сябто йдеться про висновковування так, як того вимагає літературознавча наука. Як на мене, то такий підхід — вимога логіки часу. Але нерідко такі творива не сприймають читачі через надмірний академізм викладу думки. Бо сприймачі тексту тяжіють до простоти. Але такої, щоб у ній була глибинність розмірковувань.

Скажете, що не кожен оцінювач може це поєднати? Згоден! Але автор книги, про яку йдеться, зумів. За рахунок цитувань думок мислителів. Дехто, прочитавши цю фразу, почне думати про так звані “повторні кола мислення”. Та необхідно врахувати хоча б два моменти. По-перше, автор не приховує того, що свій метод запозичив у відомого філософа Монтеня, творчо осмисливши його. До речі, в цьому він сам зізнається в есеї, яким починає видання. По-друге, читачі сьогодні опинилися в

Краплі з виру щоденних розмислів Богдан Дячишин. Думки й діалоги щоденні: афоризми та есеї. — Львів: Априорі, 2019. — 232 с.

ситуації, коли неможливо доторкнутися до першоджерел. І в таких умовах доречне повторення чужої думки тільки увиразнює її.

Письменник дуже часто говорить про роль Небесного Отця в житті людини: “Дух Божий перебуває в тілі людини (людина — істота духовна, в іншому контексті — душевна)” (с. 31), “Релігія — річ соціальна. Віра — річ індивідуальна” (с. 35), “Для Бога не існує спрощеного поділу на добро і зло...” (с. 39). Відголосся думок кожного з нас? Безумовно! Але водномить — й індивідуалізм авторського мислення. Підтримують це і численні посилання на біблійні тексти: “Щоб пізнав ти істину науки, якої навчився” (с. 28), “Бог кожну сльозу з очей їхніх зітре” (с. 47), “Бо де скарб твій — там буде і серце твоє!” (с. 63).

Богдан Дячишин нерідко цитує античних мислителів, філософів пізніших часів: “Природні бажання мають свої межі... блуд нескінченний” (Сенека, с. 24), “Життя наше в тому, / Що раді ми всьому живому” (Менандр, с. 41), “Людина утримується на грані двох безодень, безодні нескінченності і безодні небуття” (Паскаль, с.

49). Що приховується за посиланнями на чужі тексти? Неспинна енергія власного думання. Упереміж із залишенням відкритим написаного. Щоб задумався чи прокоментував той, кого торкнувся словопотік. Своєрідний шарм?

Це ж стосується і згадок про вислови вчених та письменників різних епох, серед яких Тарас Шевченко, Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Володимир Вернадський. А хіба тут можна забути про сучасних творців? Мені, приміром, імponує, що автор посилається на тексти тих, хто давно увійшов у його життя: Андрій Содомора, Мирослав Лазарук, Петро Шкраб'юк...

Адже (хочемо того чи ні) углиблення у чужі потоки думання народжує крилатослів'я письменника: “Серце кожної людини — дзвоник, який пробуджує її єство до життя” (с. 57), “Читання — доторк до слова життя. Мозок вбивають лінощі” (с. 81), “Кожна думка мусить мати свій ґрунт, і якщо вона правдива, то обов'язково реалізується в життєвий результат” (с. 95).

Підштовхують до пізнання таємничого світу книг й есеї. Бо саме так

автор означає свої рецензії. Тут маємо роздуми про поетичні видання Ірини Калинець, Надії Гаврилюк, Ольги Яворської, Юлії Курташ-Карп, Петра Шкраб'юка, Миколи Петренка, прозу Надії Ковалік і Марії Ткачівської. Вагомо доповнюють їх і спогади про незабутнього Петра Сороку. Перечитую і думаю про те, чим ці творива беруть за душу? І тишуся, що відповіді не треба дошукуватися у підземеллі таємничості. Вона лежить на поверхні. Бо суть полягає у тому, що у кожному творі є те, що приваблює. Аби переконатися у цьому, наведу кілька цитат: “Книжка, в якій живе думка, спонукає до осмислення духовного світу людини, оточення, побільшення інтелекту, духовності свого “Я” (Надія Гаврилюк. “Дольки днів”, с. 139), “Сльоза спонукає до роздумів, річ до живого, дієвого споглядання та осмислення, бо тільки пам'ять серця зберігає таємницю уявного й реального, погляд, тепло; а сльоза падає, і не завше ми здатні пізнати її на дотик...” (“Думки на віддалі сльози” про книгу Ольги Яворської “Сльоза-живиця”), “Мозок гнучкий в будь-якому віці, але його необхідно вправляти, тренувати, використовувати за призначенням... Дитина народжується з готовим до пізнання світу мозком” (“Думне поетичне слово про дітей і для дітей” про книжку Петра Шкраб'юка “Найкраще слово”, с. 177).

...Коли углиблююся у роздуми Богдана Дячишина про прочитані ним книжки, то не хочеться виринати з моря насолоди, створеного неперехватності мислення. І сподіваюся, що такі ж відчуття не покидають мене, коли читатиму його наступні друки.

Круглий стіл «Вони пишуть для дітей»

Юлія КУЗЬМЕНКО
Фото автора

Професор кафедри зарубіжної літератури ІФ **Наталія Жлуктенко** спробувала з'ясувати, спираючись на англійські тексти, чому пишуть для дітей? Згадала письменницю Едіт Несбіт, яку читав ще Оскар Уайльд. Вона — перша в історії англійської літератури модерна дитяча письменниця з нелегкою долею. У своїх казках Несбіт учить дітей спиратися на власний досвід, шукати чудеса у повсякденні. У творах присутня апеляція до фольклору, спрямування на уяву дитини. Герої Несбіт сподіваються на диво навіть у карколомних ситуаціях. У сучасні роки англійська дитяча література змінює ракурс, фокус і спосіб концентрації буденного і незвичайного.

Важливо з малого віку розвивати історичну пам'ять людини. Наталія Жлуктенко наводить твір Гіларі МакКей "Війна жайворонків", у якому діти наближаються до проблем 100-річної давнини — Першої світової війни. Інший приклад із теми — "Мурашник" Тоні Роз. Складні теми складно порушувати, але дітям важливо навчитися розуміти якісь речі вже зараз. Так, дві книги про пам'ять *Only One of Me* — листи від імені матері та батька — написані жінкою, яка знала, що от-от помре від раку, хотіла передати свою любов у цих історіях. У книжках для підлітків уже можна побачити проблему екзистенційної нудоти від життя. Приклад: книга "Дістати до зірок" Мухаммада Хана. Професор Жлуктенко продемонструвала студентам розробки занять за цими творами, адже важливо розширювати простір, контекст і тематику дитячих творів.

Доцент кафедри зарубіжної літератури Інституту філології **Наталія Любарець** почала свій виступ із зачитування кінцівки повісті "Вінні Пух і всі-всі-всі" Алана Александра Мілна. Там Кристофер Робін звертається до друга-ведмедика й говорить, що більше не зможе не робити нічого. Але хоче бути певним: його друг усе одно зрозуміє Кристофера й буде поряд. Зміна в житті Робіна оче-

Незвичайний круглий стіл відбувся в мистецькій залі Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка з ініціативи кафедри зарубіжної літератури. Дорослі говорили про особливу літературу — для дітей. Метою цієї бесіди було дати відповідь на запитання: дитяча література — це та, яку створюють діти, чи та, яка створена для дітей? Писати дітям почесно, відповідально, творчо. Дитячі письменники несуть особливу місію. Студентам і науковцям було цікаво дізнатися, як змінювалося таке письменство та образ дитини в західноєвропейській літературі.

творчої уяви", "сучасна література в колі добрих друзів". У 6 класі долучаються пригода і фантастика. У 7-му — історичне вивчення літературного процесу як спроба накреслити епохи, і вже з 8-го — часовий розвиток літератури. На початку 8 класу діти ознайомлюються з релігійними текстами: Ведами, Біблією, Кораном. Далі ж традиційно й звично для літературознавця: античність, Середньовіччя, Відродження, бароко й класицизм, література ХХ—ХХІ ст. 9 клас розповідає ще й про просвітництво, романтизм, реалізм. Для дітей обрано класичні світові шедеври, однак упорядники програми не забувають при тому про інтереси й запити юного читача. Є шлях до розширення переліку!

Наталія Білик, доцент кафедри зарубіжної літератури ІФ, по-новому відкрила пригодницький роман "Острів скарбів" Роберта Луїса Стівенсона. Згадала стереотип щодо пригодницької дитячої літератури загалом, до якої помилково зараховують "Пригоди Робінзона Крузо" Данієля Дефо та "Мандрі Гулівера" Джонатана Свіфта. Фаховим філологам, варто й "Острів скарбів" аналізувати глибше. Роман цікавий і тим, хто щойно навчився читати, і викладачам вищої школи. З одного боку, він написаний для ді-

таким ілюстраціям, як правило, розробляється саме дитячий рівень роману, а всі складнощі та двозначності лишаються на сторінках книги.

Доцент кафедри зарубіжної літератури ІФ **Юліана Матасова** розповіла про мистецьке перекодування підліткового тексту, а саме — про мюзикл *The Light Princess* (2013), написаний піаністкою Торі Еймос, лібрето — Семюель Едемсон. Прем'єра побачила світ у Королівському Національному театрі Великої Британії у Лондоні. Текст лібрето має літературну основу — однойменну казку шотландця Джорджа Макдональда "Невагома принцеса" (1864). Героїня історії не може ходити по землі, не має гравітації та не здатна плакати. Вона рано втратила матір і має жорстокого батька, який хоче силоміць видати її заміж. Батько з дитинства не приймав дочку, адже вона не така, як усі. Щоб "розчаклуватися", принцеса має заплакати. Король побачив вихід у заміжжі й материнстві, яке принесе турботи й змусить зреагувати на реальність, а отже, можливість жити в цій реальності. До того ж Алтея (принцеса) не вкорінена в життя (невагома). Вона почувається чужою, зокрема й через ставлення батька. Принцеса сумнівається, а чи любить він її узагалі? Тим часом дівчина закохується в принца, який теж втратив матір, тож має схожу дитячу травму. Вони бачаться на чарівному озері, де Алтея ненадовго може здобувати гравітацію. Одна ніч — і розлука. Однак принц урятує принцесу та її країну від загибелі шляхом самопожертви. І дівчина врешті заплаче й зцілиться. Бачимо в казці низку порушених проблем: це й домашнє насилля, і непорозуміння з батьками, вчинки проти батькової волі. Також — відчуття людини як чужої в своєму середовищі, не закоріненої; несприйняття реального світу. Зрештою, тут і сучасні проблеми: віртуальний інтернет-світ передається через розрив із реальністю героїні, а назва "невагома" і пісня до коханого Алтеї "Він любить легендарних дівчат", — натяк на проблеми анорексії та булімії в підлітків. Насамкінець, історія принцеси вказує на нав'язаний стереотип передчасного дорослішання дівчинки, коли вона ще до цього не готова.

Викладач кафедри англійської філології та перекладач Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка **Вікторія Тростогон** познайомила аудиторію з англійським світом Скандинавії та шведською літературою від Леннарта Хелльсінга до Стіни Віршен. Дослідниця відкрила світ шведської дитячої поезії. Вона наголошує, що в шведській літературі доби Романтизму актуалізується саме поняття літератури для дітей. 1834—42 рр. вийшла збірка "Шведські пісні минувшини", це твори ще XVI ст., спрямовані на дидактичність, релігійність, цнотливості, тобто доволі стереотипні з погляду сучасності. Романтизм також приніс збірку шведських дитячих пісень та віршів 1886 року та "Шведську дитячу книжку" 1886—87 рр., де вже з'являються загадки, лічилки, приказки. У доповіді було згадано збірку поета та ілюстратора Г. Гамільтона "Дітям та онукам" (1925). Шведська дитяча поезія сучасності — це збірки Леннарта Хелльсінга "От і знов тваринки" та "Допитливий у ковпаку", що не тільки естетич-

но виховують юних читачів, а й можуть дати аргументи проти псевдонауки. Збірка поетеси-ілюстратора Стіни Віршен "Ти. Вірші для новонароджених" створена для дітей від народження і до трьох років. Це новий погляд на поезію для дітей, виховання в художньому слові з перших днів.

Заключною на круглому столі була промова асистента кафедри германської філології та перекладач Інституту філології **Оксани Дутки**. Вона стосувалася дитячої літератури Швеції як рушія суспільного прогресу. Оксана Дмитрівна розповіла, як і коли дитячу літературу почали сприймати серйозно, досліджувати; як змінювався образ дитини в ній. Її то розглядали демонічною (бо незбагненою), то обожествляли (адже вона безгрішна). Дитину також бачили колонізованою, адже вона повсякчас — під впливом дорослих. Перша дитяча книга в Швеції — перекладна. Це "Чудове дзеркало молодої панни" Конрада Порта (1591). Друге видання — про пристойну поведінку юних вельмож Еразма Роттердамського (1592). Як бачимо, перші книжки були зорієнтовані на представників вищих верств суспільства. У XVII ст. книга — рідкісне явище. У Швеції виникає не більше 40 перекладів. У XVIII ст. Просвітництво витісняє релігійні мотиви, книга популяризується. Для дітей основним жанром стає байка, що має виховну функцію. 1766 р. з'явилася перша дитяча газета Швеції. 1842 ухвалюють закон про обов'язкову середню освіту серед населення. І в цей період дитяча книга ще більше поширюється. У добу Романтизму активно перекладають казки братів Грім, виникає поштовх до дослідження шведського фольклору. Згодом на літературну арену виходять жінки-письменниці. До прикладу — казка "Дивовижна подорож Нільса з дикими гусьми" Сельми Лагерлеф (1907). Задум книги був спершу як підручник з географії, адже Нільс мандрує Швецією. Історію розкритикували сучасники як революційну в педагогіці. Загалом межа XIX—XX ст. вважається першим "золотим віком" шведської дитячої літератури, адже в цей час діти стають цікавою аудиторією з комерційної точки зору. Другий золотий вік настає по закінченні Другої світової війни. Відбувається зміна й осучаснення дитячої літератури, до дитячих письменників ставляться серйозніше, а твори спрямовуються на розвиток дитини. У 1960-х у Європі розвивається фемінізм, як наслідок — нові традиції щодо книг для дівчат і хлопчиків. Багато гострих проблем порушує в своїх творчості Астрід Ліндгрен. Повість письменниці "Брати левине серце" говорить про хвороби й смертність серед дітей, водночас — про людяність і жертвність, на яку здатна любляча дитина. У книжках про Пеппі Довгупанчоку Астрід звертає увагу на образ вольової дівчинки, разом із тим на сирітство й заборону тілесних покарань для дітей. Саме завдяки діяльності Ліндгрен у Швеції заборонили фізичні покарання. 1979 року країна стала першою, де було ухвалено заборону насилля над дітьми у школі і вдома.

Ось така змістовна і натхненна розмова відбулася. Студенти й викладачі мали змогу обговорити питання, що виникли під час круглого столу, а також роздивитися експозицію дитячих книг, яку встановили для заходу в мистецькій залі ІФ.

видна: хлопчик іде до школи. Наталія Олексіївна порушує питання: чи є в школі місце для дитячої літератури, яка сприймається дитиною як розвага? Міністерство освіти і науки складає програму так, аби познайомити учнів з кращими здобутками світової літератури. Важливо сформулювати мотивацію, виховати спраглу до читання особистість. Нова шкільна програма світової літератури має на меті наблизити твори до дітей, їхніх вікових і психологічних особливостей. Перевага — в осучасненні курсу. Література відтепер допомагатиме готуватися до складного дорослого життя, адже вона — частина соціалізації дитини. Наталія Любарець коротко проаналізувала добірку текстів для вивчення школярами 5—9 класів. У хронології літпроцес починають пояснювати із 8 класу, доти діти читають твори за жанрово-тематичними блоками. У 5 класі головна місія літератури — захопити дітей у сам процес читання, зацікавити. Учні знайомляться з казками народів світу; також включені тематичні блоки "людина і природа", "світ дитинства", "сила

тей, показує наївне світовідчуття героя із його враженнями від нового досвіду. З іншого боку, бачимо роздвоєність людини поміж добром і злом. Проте, за словами Наталі Білик, "Острів скарбів" повністю реалізувався як позитивний первень. Головний герой тут соціально й психологічно здоровий, але нема його розвитку, на наших очах він не дорослішає. Радше тут зображена гра, де все не по-справжньому. Роберт Луїс почав цей твір, власне, також із гри. Пасинок попросив Стівенсона намалювати щось цікаве. Той намалював вигадливу мапу, яку перетворив пізніше на цілу історію. Уперше її надрукували на сторінках дитячого журналу. Твір написано як морський роман. Має багато літературних алюзій. Стівенсон у романі орієнтується на пізнього Чарльза Дікенса. У Дікєнсових творах уперше в західноєвропейській літературі з'являються діти з їхнім становленням, хоча ця література загалом була спрямована на дорослих. "Острів скарбів" живе для широкої аудиторії, інтерпретується в мультфільмах та кіноадаптаціях. Хоча в

Як «український олігарх» стверджував Україну в світі й чому його за це скомпрометували свої?

Невідомі сторінки лондонського архіву про зневаженого земляками достойника нації Якова Макогона

Микола
ТИМОШУК,
професор
Світлина автора

Закінчення. Поч. у ч. 16—18 за 2019 р.

Як бачимо, Англо-Український Комітет об'єднав відомих у Великій Британії особистостей не за партійною належністю, а за симпатіями до багатомільйонного бездержавного народу, який упродовж століть бореться за свою свободу. І то, безумовно, був наслідок кропіткої інформаційної роботи Бюро та його засновника.

Таким чином, спроба компрометації діяльності Бюро аргентинською газетою “Українське Слово” не вдалася.

Та на цьому нападки на Бюро не закінчилися.

Наступний компрометуючий матеріал на Якова Макогона готувався не для української преси, яка в еміграції не мала великих накладів, а для конкретної реакції найвищих урядових чиновників Великої Британії. І готував його не британський урядовець у Лондоні, а... українець Володимир Залозецький.

На той час Залозецький жив у Бухаресті й представляв українське населення Північної Буковини як сенатор румунського парламенту.

Алогічним і незбагненим видається нині вчинок цього відомого українця. Замість захищати інтереси земляків довкола Чернівців, яких румуни від 1918 року заповзалися швидко асимілювати (чого вартувала заборона викладання українською мовою в школах, гімназіях, Чернівецькому університеті; доходило навіть до того, що українці не мали права спілкуватися рідною мовою в публічних місцях), він пише донос на американського підданого Якова Макогона і передає його послу Великої Британії в Бухаресті. Головне в доносі — “Макогон є більшовицьким агентом”.

У Міністерстві закордонних справ Великої Британії цей документ реєструють 7 лютого 1935 року і передають на розгляд керівника департаменту Лоренса Кольєра. Добра обізнаність цього дипломата з менталітетом українців, така ж обізнаність із діяльністю керованого Макоконом Українського пресового бюро в Лондоні спонукали його поставити на цьому документі таку резолюцію: “Українські партії так себе взаємно ненавидять, що вони завжди оскаржують лідерів одна одної в тому, що вони є більшовицькими агентами. Я не вірю, що це відповідає правді у випадку з п. Макоконом”.

З березня того ж року цей документ передається в архів із копією листа Кольєра на ім'я британського посла в Бухаресті сера Р. Гоара. В листі подаються позитивні характеристики Якова Макогона та порада послові зайняти дипломатично-нейтральну позицію і не давати конкретної відповіді сенатору Залозецькому.

Непросте рішення про згортання діяльності

З оглянутих вище невідомих досі архівних джерел та рідкісних публікацій читач може зримо уявити, в яких умовах доводилося працювати невеликому гурту українців-однодумців в Українському пресовому бюро у Лондоні, програму якого спрямо-

вував і матеріально забезпечував упродовж майже десяти років із власних коштів український патріот і меценат, американець за громадянством Яків Макогін.

Виникають питання.

Як ставився до цього особисто сам Макогін? Що думав? Чи намагався захищатися, виправдовуватися, судитися? Які мав кінцеві наміри?

Може б читач і не мав можливості дізнатися про ці відповіді від самого героя того часу, якби не дивом збережений архівний документ, віднайдений автором цих рядків в одній із тек архіву Сікорського в Лондоні.

Йдеться про лист Якова Макогона від 4 березня 1935 року до Володимира Кисілевського в Лондон. Це — три сторінки тісно надрукованого (через один інтервал) машинописного тексту.

У ньому — думкам тісно. Логіка їхнього викладу залізна, а інформація про план подальших дій приголошує своєю несподіваною рішучістю і безповоротністю. І це — на тлі розчарувань, переживань і неприхованого болю душі, що й досі проглядаються між рядками.

Керуючому Бюро дається пряма й однозначна вказівка розпочати роботу зі згортання діяльності Бюро в Лондоні та його філій. Першим ліквідується представництво в Празі, друге з черги — Женева. Бюро в Лондоні, зі скороченими видатками, ще дещо потримається.

Нечіткою була лиш вказівка щодо архівів: “Ви мусите впорядкувати всі архіви,

Автор листа чесно зізнається, що в ту мить його охопив жах. “Але я не зважав би на це і провадив би справу далі, коли б бачив реальні результати від неї, — цитує листа. — На превеликий жаль, я їх не бачу. Я не бачу і належного розуміння цієї акції в українському громадянстві, не бачу довір'я і готовності іти назустріч та причинитися чимось і з свого боку до цієї праці”.

Засновуючи 1931 року Бюро в Лондоні, Яків Макогін мав надію, що українська громада зросте політично в такій мірі, що зможе перебрати ведення цих інформаційних осередків на себе, переконавшись у важливості й ефективності їхньої діяльності. Цю ефективність перші два роки він забезпечував особисто, виділяючи щороку по 6000 американських доларів. І громада бачила на власні очі ту височину, на яку можна було малим гуртом одержимих справою патріотів піднести українську справу на міжнародному терені.

Без сумніву, вважав пан Макогін, то є велика трагедія для українців еміграції, що й після чотирьох років їхні очільники виявилися дуже далекими від того, щоб мати бажання і спроможність перебрати на себе цю справу, що досі рухалася приватно, завдяки всьому лиш одній особі.

Оцінка тодішнім політикам, суголосна нинішнім

У цитованому документі Яків Макогін висловлює цікаві думки про реальні спроможності й амбіції головних політичних угруповань нашої еміграції.

Прислухаймося до них, адже оцінки цієї особистості надто суголосні з тими, яких заслуговують нинішні українські політичні партії та рухи, які щоразу, напередодні чергових виборів, нестримно борються за право бути справжніми і єдиними провідниками нації.

Щодо прихильників гетьманської держави:

— їхня міжнародна політика є влучна, але краєва зла. І тут вони вступають у багно. Можна було б їх звідти витягти, коли б краєві політики мали довір'я та слухалися порад.

Щодо націоналістів:

— між ними є, без сумніву, здорові, патріотичні і активні елементи. Але... іти з ними не можна, бо ніколи не бути певним відносно того, що вони зроблять у найближчій часі; отже, разом з ними можна скомпрометуватися політично.

Макогін із гіркотою наголошує: **це тривале в часі взаємне поборення українців між собою через психологічні прикмети може призвести до того, що все втрачимо.**

Такий політичний розклад еміграційного українства на тлі перманентних компрометацій та доносів остаточно таки розчарував цього діяча. Ідучи разом із такими “державниками”, вважає він, можна забруднити білу сорочку, яка досі була чистою; іти самому було б останнім кроком.

Зрештою, для себе він вибрав середину: відійти від громадських справ, але перед тим сказати всім правду.

Гірка правда Якова Макогона полягала в тому, що причиною українських невдач він назвав інертність, лінощі, боягузтво і цілковитий брак розуміння справи.

Ось його цінні міркування: “Люди не хочуть зрозуміти того, що на національно-політичну роботу і в краю, і на міжнароднім терені треба хоч невеликий, але спеціальний політичний апарат та, передусім, фінансові засоби. Коли на все інше, включ-

но й на побудову нових церков, є засоби, то повинні знайтися засоби і на національно-політичну роботу. Але коли в краю цього зрозуміти не хочуть, тим гірше для української справи. Бюра зробили більше, ніж їм належалося. Все має свої межі...”

З-поміж інших причин свого рішення Макогін називає брак потрібних кадрів:

“Я не можу знайти секретаря для себе, який зміг би їздити, говорити з людьми, бути при моїх розмовах з ними, записати ці розмови, полагоджувати мою кореспонденцію і т. ін. А без людей не можна і робити... Ось тут представник Італії, незабаром має приїхати другий. А я не маю часу побачитися з ними, бо мушу кидатися від справи до справи, як муха в окропі. Отже, справді треба все звинути”.

Остання акція

Одна з останніх помітних акцій Бюро — створення 1935 року неформального об'єднання британських політиків (таких виявилось 14 осіб), які прихильно ставилися до політичних домагань українців, — Англо-Українського Комітету (Anglo-Ukrainian Committee).

На основі наданих працівниками Бюро інформаційних матеріалів про Україну під егідою цього Комітету того ж року вийшла англійською мовою брошура “Українське питання та його значення для Великої Британії”. Брошура складалася з промови журналіста Ланселота Лоутона, яку він виступив під час презентації комітету в приміщенні Британського парламенту, та витинки із міжнародних договорів, де йшлося про українські етнічні території та їхню належність до різних державних утворень.

Комітет цей існував до 1938 року.

Ще в ту пору була спроба Бюро у співробітництві з Англо-Українським Комітетом заснувати кафедру українознавства в Коледжі слов'янських мов при Лондонському університеті. Спроба ця, на жаль, не увінчалася успіхом.

Після припинення Яковом Макоконом фінансування робота різко пішла на спад. Виконавчий директор В. Кисілевський здійснював неодноразові спроби знайти кошти. Однак безуспішно. У травні 1940 року Українське пресове бюро в Лондоні припиняє своє існування, а В. Кисілевський повертається до Канади.

Ось так у результаті нерозважливості очільників розділена на групи і партії українська громада в еміграції втратила потужний інформаційний і пропагандистський ресурс, який так багато зробив для промоції українського питання в західному світі упродовж 30—40 років ХХ століття.

Замість висновків

Кілька років тому, ще за часів праці в Інституті журналістики КНУ ім. Шевченка, став свідком розмови в коридорі того корпусу кількох студентів-старшокурсників із сусіднього Інституту міжнародних відносин. Спілкувалися хлопці російською (так віддавна заведено в цьому інституті). Говорили про останні моделі “тачок”, що їх подарували їм “предкі” — “мерси”, “кросовери”, про те, які з них “обичні жєстєянкї”, а які — “очєнь крутіє”.

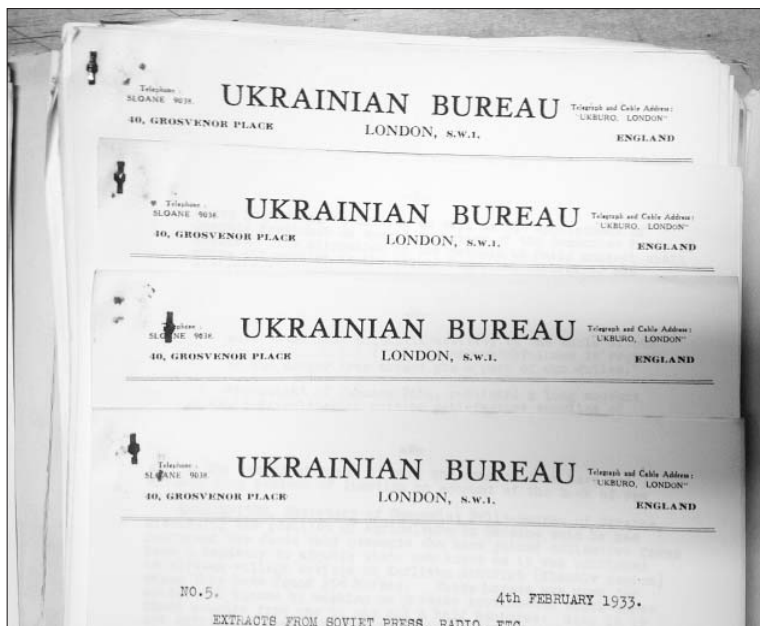
Заможні, багаті, але недовчені, некультурні й непатріотичні...

Скільки ж таких поповнить завтра армію високооплачуваних із наших заробітків українських “державотворців”?

Пощо їм те, сокровєне, — “любити Україну до глибини своєї кишені” та навщо їм знати про якогось там Якова Макогона?

Все ще продовжуємо жити в королівстві “кривих дзеркал”. Допоки?

Київ—Лондон—Київ

Логотип бюлетеня Українського пресового бюро в Лондоні

хоч я ще не знаю, що з ними робити. Щоб не було якихось дурниць, найкраще було б спалити або забрати до Америки та там впорядкувати”.

Випереджуючи запитання адресата, автор листа відразу зазначає: “Не думайте, що причиною цього є наклепи. Я їх не те що не боюся, а навіть люблю, бо вони показують, що справи йдуть вперед та що це комусь не до вподоби”.

То що ж стало причиною такого раптового рішення успішного й багатого в еміграції українця-патріота, моральні принципи якого остаточно сформувалися вже у вільному світі, а житейський гарт — на службі морського піхотинця однієї з найсильніших армій світу?

Формально, гадається, — результат зробленого 1 березня 1935 року аналізу видатків на утримання головного офісу Бюро та його філій за останні роки. Макогона тоді чи не вперше вразила цифра величезних сум, витрачених на це з родинного бюджету. Спробував накласти сюди обсяг власної праці та праці найближчої родини, витрачений час, енергію, здоров'я.

Джерела пам'яті

Лихо, спричинене війнами, хоч і важко і довго, але здебільшого самозагойне. Руїна ж, яка настала після комуністичного панування, невідновна: підміна поняттями самоствердних традицій, забуття предковичних звичаїв і правил, що регулювали стосунки між людьми, через забиття памороків аж до виморування через життєве застрашення; засмічення рідної мови, як і всього довкілля, до такого стану, що не ставало ні святості, ні опору, ні терпіння, ні сили, ні старання, бо нехтувалося найпосутніше: ум, честь, совість, правда, праведність, віра і любов. Все робилося зумисне приблизним, бо уніфіковано прокрустованим...

Замість зранено натруженої душі настав період повного збайдужіння до своєї сутності духу: жити одним днем, як небудь, абияк, щоб зрадіти, що ситий, геть так, як у колгоспі: протягом дня тільки й думки, що б украсти, щоб було за що випити. Поки кралось — боялось, вкралось — і засміялось. Бо не попалося.

Людина ж припиняє свій ріст без творчості, думки, без пісні.

Все, що трапилось з нами, має свою причину: кінець нитки з клубочка має дотягтись до її початку.

Гадаю, ті люди, що долучились до видання “Поліських перлин” у записах Й. Ю. Федаса, зробили всезбережну справу: люд наш створив такий масив пісень усеобрядових жанрів, влучних, дотепних, гострих приказок і прислів'їв, кмітливого розмежених загадок, а міг би уподібнитись отому-таки бідному і нерозумному, що завжди переплачує. Пам'ять історії лиш та жива, що зафіксована.

14 жовтня (на Покрову) 1942 року у моєму Михаліні розстріляли 45 мирних мешканців, а село повністю спалили. Такий собі геноцид у масштабах маленького населеного пункту. Сталося це на місцині Медвежій. Зараз так зветься хутірці у кількох хат, що біля Балашівки. Так от: медвежівець на прізвисько Підрубуна Шинеля одного з тих трьох німців (пораненого) потайки відвів до Березного. Німці настільки були вдячні, що припинили палити ще й Балашівку. І з вдячності давали кожному балашівцю шматок мила і пачку солі... Над михалінцями ще й досі кепкують, кажучи, що ті дешеві, бо за них у війну німець давав мило і пачку солі. Так діють глухі і лівні провокатори нині. А тоді медведівці-партизани убили не тільки трьох (?) німців, а й підірвали тартак — велике деревообробне підприємство, що дісталось нам від господарювання поляків на нашій, як на своїй землі.

А ось як цей лиховісний факт нашої історії зафіксовано в пісні:

*У Михаліні біля лісу
Стояли близьенько хати
По доказу лихих сиксотів
Зробили засідку хати...*

*Коли б же я зозуленька //
Да крилечка мала, //
То я б свою Вкраїноньку //
Кругом облетала.*

*То я б свою Вкраїноньку //
Кругом облетала, //
То я б свого миленького //
По шапці познала.*

Народ наш мудрий, прозорливий, ще в одній з кріпацьких пісень (цікаво, що й Й. Ю. Федас однією з пісень легко доводить, як довго йшло оте звільнення до нашого краю) застерігав:

*Була Польща, була Польща,
А стала Росія.
Не заступить син за батька,
А батько за сина.*

Це було ще тоді, коли співалося, як дихалося, а дихалося, як казалося: на повні груди, голосно, бо чисто.

Михалінці, це ваші скарби, що жили в вас, з вами, а тепер ожили в книжці, любовно укомпонованій видавництвом “Волинські обереги”. Упорядкувала цей збірник кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник ІМФЕ ім. М. Т. Рильського Людмила Іваннікова, яка добре знала Й. Ю. Федаса, високо цінувала його і розуміла, як влада вихолостувала душу вченого, пообставлювано застрашеного. І це при тому, що батько його, Юхим Пилипович Федас, не знав, не розумів, як це — боятись...

Михалін — унікальне село, засноване на свято Михайла 21 листопада близько чотирьох століть тому. І ця святість назви й походження ніколи не вивітрювалась: на свято, на люди і в церкву люди вдягались у вишивані сорочки, а на працю в білі, бо так любили роботу, ледачому не допомагаючи, а робітному — як собі... Люди усвідомлено носили в собі поняття гріха, звичаю дотримуючись, мови своєї не цураючись, оберегаючи її й пишаючись нею, як піснею чи Словом, що жили в душі. Чуже, украдене пекло руки і роз'їдало душу. “Перед тим, як щось робити, подумай, сину, що про те люди скажуть”. Така наука не

давала михалінцям оступитись, зберігаючи чистоту душі: “Совість не дозволяє”, “Совісна людина”, “Не стану я очі свої по-рошити”. Не крадучи й не лукавлячи, михалінці тим самим не порушували і третю заповідь Божу: “Не вбий!” Не вбий у собі людину, бо ж відомо, що злочинець серед злодіїв — не злодій, а брехун серед собі подібних — може лиш хизуватись своїм умінням лицемірити, підло підлабузнюючись, аби те було вигідне і захочувалося...

Люди ті наші жили осібно, часто обходячись не тільки без влади, а й без лікарів, бо вміли подбати за себе самі: моя рідна тітка Зоська, мати Йосипа Федаса — Софія Андріївна, як і моя мама, уміли геть усе: на терниці з льону чи конопель вибити волокно, а з нього насукати ниток клубки, аби виткати полотна, відбілвши чи пофарбувавши його. Потім своїми руками обшити дітей з ніг до голови: сорочечку мережану і штанці з однією шлішкою (для зручності) чи з двома (як доросліший). І постолоки з липи (святкові) чи з лози (на будень). І все робилось до ладу. “Якщо збираєшся робити як-небудь, краще ніяк не роби”.

А пісні прибували й засвоювались, як вода з криниці: криниця своя і вода в ній сива і аж солодка (а в школі пізніше вчили, що вода не має кольору і смаку). І крук біля криниці зручний, аби відро не втопилось. Ось відкіль нинішній жарт учений мій, що без мене (крука) і води не напиться. Так в'язалося в душі справжнє: і любов, і розуміння, і відповідальність.

Прислів'я — то теж ціла наука мудрості й енергії життя і його смислу. Те коротке і повчальне слово звучало вчасно, а тому мудро: “Так буває часто: вчасно — добре, а невчасно — зло”. “Як позичає, свою матір лає, а як віддає — твою”. “Біля готового пенька і дурень багаття (вогонь) розкладе”. “Краще хай розумне посварить, ніж дурне похвалить”. Метафоричності мислення вчили батько-мати наші загадками. Ось одна з них, чомусь не зафіксованих Й. Ю. Федасом: “Посеред хати лежить Антон плескатий”. Це про балька в хаті, що випинався, від чого кімната ставала вищою...

Справжнє ми пізнаємо ще від коліски, що якраз і кріпилась до отого балька, про якого й загадка. Чимось непізнаним, але впізнаваним і рідним віє від назв урочищ: поетичних, іронічних, багатих,

красивих, єдино неповторних: Тесновне (Рябчунівське і Десятниківське), Язвинське, Фастове, Зилів (Базилів) Брід, Грузька Річка, Струків шлях, Петрикове...

Такі назви — то джерельця любові, що наповнюють енергією творення нашу пам'ять. В них — наша історія, наша власність. Хоч як старалася окупаційна польська влада обжити навіки наші землі, вмуровуючи в неї свої доти, що бовваніють донині побабіч траси Березне—Кам'янка—Моквин, вручну обкопуючи усі дороги лісові, не вийшло змінити духовно ототу місцевість, бо вона помережана таки нашими назвами урочищ. Так народ наш назавжди обживав свій край. Проте червоно-криваве панування більшовиків в наших краях спричинилось знову ж таки до руїни, що навіть не куріє, а мовчазно проковтується.

Скажімо, у назвах вулиць Лісна, що в Балашівці і в Михаліні, з вини прокрустованих представників влади, у яких начисто відсутнє державницьке мислення, була допущена помилка, яка поширюється в усіх документах, паспортах, оголошеннях. По-перше, ця назва аж двічі продубльована з київської станції метро “Лісова”, але з помилкою. По-друге, як відомо, наука з лісу виводить, а тут, у моєму рідному селі, будь-яку вулицю можна назвати так, бо кожна заведе в ліс. Тільки одна — на Витягницю, друга — на Різкі (нині зветься Молодіжна), третя — на Вігін, четверта — на Плесо (Ковбасу), п'ята — в Запасіку. То так би й назвати. Запасічна. Саме такий, свій Михалін, любив Й. Ю. Федас. І нам повернув наші скарби. Світла і добра душа, вчений ум, кандидат філологічних наук, фольклорист-дослідник української пісні й народного характеру. Викладач української літератури в Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка, працівник Музею народного побуту й архітектури України, залоблений у слово рідне, інтелігент жив серед нас. Він не збирався туди — у свій вихідний (четвер 26 грудня 2013 року), він ішов до головної бібліотеки нашої держави, де його любили й берегли, як свого і рідного... Він любив людей і виповідав їм свою душу, як останній біль... Він світився любов'ю до свого рідного села і казав: “Я найкраще відпочиваю у Михаліні”.

Його друг і брат **Йосип КРУК**

Валентина ШЕМЧУК,
заслужений працівник культури України
Фото **Яни КРУТЬКО**

На Великдень у Семенівському НВК № 1 імені М. М. Хорунжого учні власноруч спекли паски

Справжнє диво сталося в очолюваному Василем Голодним Семенівському навчально-виховному комплексі № 1 імені М. М. Хорунжого Семенівської селищної ради Полтавської області — Свято народження паски, пошани звичаїв рідного краю, вдячності вчителям і батькам “Великоднє сонце грає!..”

Символічно, що, засновуючи Міжнародний національно-патріотичний проєкт “Нації — бути! Родові — жити! Державі — цвісти!”, учні, їхні вчителі й батьки, Полтавське обласне відділення організації “Жіноча громада”, українці з Німеччини, гості разом створили чудодійні візерунки на писанках. 24 квітня шкільне родинне коло зібрало всіх, аби Пасхальний вогонь єдності освятити запашні паски, спечені дитячими руками. Щирими словами вітання зустріч у шкільній родині розпочав директор Василь Голодний. Надзвичайно лірично співали учениці Вікторія Проскурня й Анастасія Куценко. Сценарист і ведуча зібрання вчитель зарубіжної

літератури Валентина Голодна й школярі яскраво представили традиції вшанування Вербної неділі й Великодня на рідній землі та ще в дев'яти країнах світу.

Повернувшись із уявної Великодньої далекої мандрівки в шкільну родину, всі взяли за випікання пасок. Дівчатка й хлопчики стали уважними учнями майстер-класу вчителя фізики Світлани Гавриш — робили опару, місили тісто, клали в пасківники... Вправно поралися з діжею вчитель географії Людмила М'яка та класний керівник 7-Б Любов Чорнобай. Разом із дітьми в обрядовому дійстві брали участь батьки, бабусі, заступники директора з навчально-виховної роботи Алла Федоренко й Лариса Власюк, учитель української мови й літератури Зоя Заложник. Під пісню про хліб саджали паски в піч. Заступник директора з виховної роботи Яна Крутько й класний керівник 8-Б Оксана Федорів влаштували для присутніх Великодні розваги.

Великоднє свято шкільної родини в Семенівці на Полтавщині

Віктор ГУЦАЛ: «Все треба робити з любов'ю!»

У Національній опері України відбувся концерт Національного академічного оркестру народних інструментів України (НАОНІ), присвячений 50-річчю цього творчого колективу та 75-літтю від дня народження художнього керівника оркестру, народного артиста України, лауреата Шевченківської премії Віктора Гуцала. Сьогодні Віктор Омелянович гість “СП”.

кестру прийняли талановитих музикантів з усієї України. І в цьому був великий позитив, бо кожен приносив у оркестр щось із того регіону, де він народився і вчився.

Це була складна, але дуже цікава робота. Від самого початку оркестр був дуже популярним. За 50 років він пройшов довгий творчий шлях і досяг великих успіхів. Щасливий, що моє життя пов'язане з цим колективом.

— Однак у Вашій роботі в оркестрі була вимушена перерва.

— Досить швидко ми увійшли до переліку колективів, які творять не лише культуру, а й імідж нашої держави. Але, попри це, постійно виникали питання до нашої репертуарної політики та чому маємо таку велику кількість народних інструментів. Але ж ніде правди діти — саме в Україні здавна було найбільше музичних інструментів.

До того ж я написав “Запорізький марш”, який ми виконали вже на першому концерті 1969 року. Він дуже припав до вподоби людям, та не сподобався тодішнім ідеологам. Найбільше їм не подобалося, що ми піднімали патріотичний дух, свою культуру. Говорили, що в “Запорізькому марші” відчутні мотиви пісень УПА.

Питали, що головне: інтернаціональне чи національне? Якщо б сказав — національне — то вважався б ворогом народу. Ми цього не говорили, але щодня працювали задля розвитку української культури.

1979 року мені сказали, що я не повинен працювати у цьому колективі. Добре, що лише “попросили” звільнитися, а не заарештували.

Я звільнився і перейшов на Українське радіо. Працював там 5 років. На той час Українське радіо вело пропаганду нашого мистецтва, нашої культури. Записав багато музики з цим оркестром. Досі прослуховую створені в ті роки фонограми.

А коли розпочалася горбачовська перебудова, я повернувся до Оркестру народних інструментів уже як художній керівник.

До речі, після мого звільнення 1979 року всі записи “Запорізького маршу” розмагнітили. Записав його по-новому. Треба було створювати новий репертуар, вводити нові музичні інструменти. Було багато роботи. Я радий, що пройшов цей шлях з оркестром. І тепер ті роки з приємністю згадую.

— Як готуєтесь до ювілейного концерту?

— Завжди, коли йдемо до якоїсь події, з'являються додаткові енергія і стимули.

Для концерту обрали Національну оперу України, бо це найкращий зал, тут найкраща акустика. Всі знакові концерти нашого оркестру відбуваються в цьому театрі, а солісти Національної опери беруть у них участь.

Для концерту вибрали найкращі твори. Починали із “Запорізького маршу”. Звучала народна музика і твори сучасних композиторів.

Показали наших виконавців. Серед них Тарас Столяр (бандура), Андрій Войчук і Володимир Овчарчин (цимбали), народний артист України Георгій Агратіна, який грав на свирілі. Також кращі солісти Національної опери Сергій Магера, Сусанна Чахоян, Валентин Дитюк, брати Приймаки. І корифей оперної сцени Марія Стеф'юк, яка співпрацює з нашим колективом уже багато років. Були й сучасні виконавці, з якими ми разом готуємо концертні програми. Це Джамала, Олег Скрипка, Валерій Харчишин і гурт “Друга ріка”.

У кінці усі солісти разом заспівали “Многая літа”. Цей класичний твір прозвучав у сучасному виконанні.

На концерті було “Національне суспільне телебачення”, отож сподіваємося, що невдовзі з'явиться телевізійна версія.

Завжди задоволений своїм колективом. Під час цього концерту всі виклалися на повну. Маємо багато відгуків, і всі позитивні. Цей концерт подарував не лише позитив, а й духовну радість. Впевнений, що лише так і повинно бути.

— Над чим працюєте зараз?

— Днями у Національній філармонії України провели концерт китайської музики. До участі в ньому запросили відомого китайського диригента, який залишився втішеним співпрацею з нашим оркестром. Ще цікавий проект — спільний концерт з німецьким рок-гуртом “Асерт” у Національному палаці мистецтва “Україна”. Нещодавно разом із Олегом Скрипкою гастролювали по восьми містах України. Нам ніколи спочивати на лаврах, постійно рухаємося вперед.

Мрію, щоб у нашому колективі все було добре, аби людям було приємно працювати, щоб мої артисти отримували задоволення від того, що роблять. А від цього залежить, як ми доносимо своє мистецтво до слухачів. Все треба робити з любов'ю і розумінням.

Хочеться, щоб наш оркестр працював ще багато років і ніколи не зупинявся на досягнутому, адже завжди є широке поле для розвитку.

— Коли Ви почали займатися музикою?

— Моя сім'я завжди була музичною. Часто співали, навіть хором.

Після першого класу вступив до музичної десятирічки у Львові. Отож можна сказати, що я з восьми років професіонал.

Мені купили домру. Це був найдешевший музичний інструмент, але дуже цікавий. Охоче навчався на ньому грати. Після закінчення десятирічки по цьому музичному інструменту вступив на навчання до Київської консерваторії (нині Національна музична академія України ім. Петра Чайковського).

Пощастило на педагогів. Насамперед хочу згадати свого львівського вчителя Леоніда Григоровича Бендерського, досвідченого викладача, який прекрасно працював з дітьми, був справжнім ентузіастом. Образно кажучи, він ніби “передав” мене своєму педагогу — професору, завідувачу кафедри народних інструментів Київської консерваторії Марку Мойсейовичу Гелісу. У нього навчався наступні 5 років. Паралельно здобував фах диригента у професора Юрія Іларіоновича Тарнопольського.

— Як склалася Ваша подальша доля?

— Коли закінчував четвертий курс, мене рекомендували, аби поїхав у Свердловськ (нині Екатеринбург) на Уралі й почав викладати у Свердловській консерваторії. Але я не зміг без України, батьків, родичів. Тож, попрацювавши там два місяці, повернувся на п'ятий курс Київської консерваторії, яку невдовзі успішно закінчив.

Багато часу проводив у бібліотеці.

Нам говорять, що скрипка — не український народний інструмент. Але подивіться на фрески Софії Київської, яким уже тисяча років. Там можна побачити му-

зиканта, який грає на музичному інструменті, що нагадує скрипку. Звичайно, це не скрипка у тому вигляді, яку ми бачимо сьогодні, але це прообраз цього музичного інструмента. А раз його зобразили на фресці, значить, мав велике розповсюдження в побуті. Скрипка, як і сопілка, була поширена по всій Україні. Вже не кажу про бандуру, кобзу, цимбали. І таких інструментів безліч.

— В оркестрі народних інструментів Ви від дня його заснування?

— Коли закінчив консерваторію, Анатолій Тимофійович Авдієвський узяв мене до Народного хору ім. Григорія Верьовки, там працював три роки. А на початку 1969-го перейшов у новостворений Оркестр народних інструментів.

Питання створення такого професійного колективу стояло давно і гостро. Тому що майже всі союзні республіки, окрім України, мали оркестри. Це було дискримінацією. І це розумів не лише я, а й інші люди, які вболівали за українське мистецтво. Серед них видатні митці Левко Ревуцький, Борис Лятошинський, Пилип Козицький. І хоча держава й не підтримала цю ідею, але він був створений завдяки Музично-хоровому товариству України, яким керували Сергій Козак і Олександр Чумак. Тоді це товариство мало свої майстерні, інші структури, що давали певні кошти. І ці кошти використали на створення нашого оркестру. Водночас створили хорову капелу, яка нині носить ім'я Левка Ревуцького. Доручили створити оркестр Якову Івановичу Орлову, який тоді теж працював у хорі ім. Григорія Верьовки, і мені.

Я знав багатьох молодих музикантів, декому з них запропонував працювати в оркестрі. Об'їздив багато областей. До ор-

Музична подорож у Середньовіччя

Ансамбль “Хорея Козацька” запросив до Національної філармонії України на концерт “Банкет духовний”, під час якого звучала старовинна духовна музика. Захід відбувся за підтримки громадської організації Олега Скрипки “Країна мрій”.

Мандруючи вуличками Києва, багато хто замислювався над тим, яким місто було в давнину, в часи Київської Русі або ж у добу галасливих ярмарків... Виявляється, подорожувати в часі можна разом із “Хореєю Козацькою” та її лідером — відомим кобзарем, бандуристом, народним артистом України Тарасом Компаніченком. Ансамблю вже майже п'ятнадцять років, виконує музику давніх епох — від середньовічної монодії до романсу ХХ століття, також широко представлені патріотичні пісні, а “Ноега козацька” — це назва музичного твору клавирної табулатури, що датується 1640 роком. А ще артисти грають на старовинних інструментах, які рідко де можна побачити й почути — середньовічна і ренесансна лютня, дуда, шалмей, фідель, колісна ліра та інші.

Того вечора разом з паном Тара-

сом Сергій Охрімчук, Северин Данилейко, Михайло Качалов, Ярослав Крисько і Максим Бережнюк та вокалістки Іванна Данилейко і Олена Нагорна подарували концертну програму, що стала справжнім бенкетом для душі й серця.

Слухачі мали унікальну можливість долучитися до творчої спадщини Івана Мазепи. Прозвучав кант на музику і слова Івана Степановича “Бідна моя голівонька”, що був включений до збірника Павла Полуботка та Якова Маркевича (XVIII ст.). Цей кант гетьман присвятив пам'яті своєї матері. Тарас Компаніченко розповів багато маловідомих фактів з життя Дмитрія Туптала, Стефана Яворського, Андрея Третьєцького, Миколая Гомулки, Теофана Прокоповича. Багато хто вперше почув популярні у XVI—XVIII століттях твори “Господи звах к тебе”,

“Кто кріпко на Бога уповая”, “Радости мое сердце исполни, Діво”, “Вижду тя на хресті розп'ята”, “Воскресни, Боже”, “Христос Господь воскресне” та інші.

Магія рідкісних старовинних музичних інструментів ансамблю “Хорея Козацька”,

віртуозна гра музикантів, маловідома давня українська музика створили унікальну атмосферу цього незвичайного концерту.

Сторінку підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

Кіра ЧОРНА. Слова кольорові

Дивуюся щоразу, коли бачу, як навесні тендітний промінчик рослини пробиває товщу монолітного асфальту, являючи силу потягу до світла, до сонця, до самоутвердження...

Так само дивуюсь тому, як у надурбанізованому світі мегаполісів, де бракує просторової відкритості і необхідної інсоляції, юні душі пробивають своїм словом, отже, і духом, товщу інформаційного поля, яке обтягло майже всю планету, поля-невода, що покликане виловлювати молоді душі...

Тому з радістю сприйняв ті поетичні паростки юної Кіри Чорної, яка народилась 15 липня 2009 року в Чернігові і навчається в 4 класі гімназії № 315 м. Києва, а ще поглиблено студіює, відповідно до настанов батьків, англійську мову.

А ще дівчинка захоплюється живописом і музикою. І майже рік тому посіла друге місце у міжнародному конкурсі класичної музики “Талановиті діти України” в номінації “Інструментальний жанр — фортепіано”.

У цій добірці, що ми презентуємо на шпальтах нашого тижневика “Слово Просвіти”, є ще недовершеності, стилістичні “збої”, проте присутнє високе прагнення озвучити надовколишній світ своїм словом, своїм світобаченням, своїм світлим почуттям. Побажаємо Кірі Чорній успіхів і наполегливості піднести свій голос, щоб ми ним зачудувалися.

Павло МОВЧАН

Чарівна країна

Є країна там казкова,
Різнобарвна, кольорова,
Щойно книгу розгортаєш,
Зразу в неї поринаєш!
Всі слова там кольорові,
Різнобарвні і казкові!
Все що схочеш там — будь ласка,
Зветься ця країна — казка.
Кружляє королева у бальному танку,
Підспівують дерева і вітер в сповитку.
Там злодії, пірати пливуть на кораблі,
І можуть це читати дорослі і малі.
А це для тих, хто ще не знає:
Добро завжди в казці перемагає!

Чарівниця

Земля у сонному царстві заснула,
Сніжинка легенька її доторкнулась.
Земля не здригнулась — глибоко спить,
Сон той глибокий трива одну мить!
І час швидкоплинний невпинно летить,

Замість сніжинки — краплини блакить...
Минули швидко різдвяні свята,
Проте не мине людська доброта.
Та дещо про зиму точно я знаю:
Як рідну землю спати вкладає,
Килимом срібним її огортає,
І все навкруги, все завмирає!
Падають з неба маленькі крижинки,
І світяться всюди світлинки, світлинки...
І на кожній краплинці виблискує сонце,
Проміння дзвенить, як тугі волоконця...
Кричать горобці з невеличкого гаю:
“Зима відступає, Весна прилітає!
Кольори весняні — неначе у казці,
Блакитно-сріблясті, блакитно-сріблясті!”
І сонце заходить у кожную оселю:
Господарі радісні, гості веселі...

Куди сонце закотилось?

Куди сонце закотилось?
Може, за ту гору?
Може, десь відпочиває в далеких просторах?

Може, заховалося у старому дубі?
Вкрилося і спить, як звичайні люди.
Подув вже сильний вітер на всі морські човни,
Повимикали світло, всі спати полягали.
Та тільки сонце ясне на місяць зазира,
І хоче, дуже хоче, щоб вже прийшла Весна.
Бо тітонька Зима у гості не пускає,
А влітку дуже жарко, і сил в нього не стало.
А восени і зовсім листячко опало,
І дуже сумно сонцю, що листячка не стало,
А сонце то насправді в космосі літає,
І всі ці пори року з зірками зустрічає.

Квітка першоцвітка

Квітка сиділа біля віконця,
Дуже чекала квіточка сонця.
Сумно було їй сидіти в неволі,
Та вже до цього звикала поволі.
І все сумнішало серце у квітці,
Чула, як весело граються дітки.
Мріяла: скоро знов зацвіте,
Листячко в неї тоді проросте.

Вікна змережив срібленький іній,
Дні проминулися швидко осінні.
Місяць за місяцем зимний пройшов,
Чути веселий гомін пташок.
Квітку побачила світла весна:
— Й ти вже прокинулася, бачу з вікна.
Їй відповіла радісна квітка:
— Я першоцвітка, просто сирітка.

Весна

Прилетіла чарівниця в сонячній вінку,
Розстелила килим-диво в нашому садку.
Килим цей казковий стелиться до ніг,
І запрошує в мандрівку нас усіх...
Вилітають з рук весняних радісні пташки,
І гойдають у повітрі зграями квітці.
Сонце радісно сміється ще в далечині,
І давно проміння грає в мене у вікні...
Вже звірі прокидаються — великі і малі,
У нірки не ховаються, бо тепло на землі.
Дивується зима, чом сніг скрізь розтає,
І чом земну всю силу весні вже віддає.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць
на 3 місяці

18 грн 11 коп. на півроку
52 грн 33 коп. на рік

99 грн 41 коп.
195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

о. Юрій МИЦІК,
доктор історичних наук

Важливе видання

Майже одночасно з проголошенням Української держави у 1991 р. виник Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України. Головним його завданням було збагачення і дослідження джерел з історії України. Попри складні економічні умови, скорочення штатів (майже втричі!) тощо Інститут здійснив і здійснює своє надзвичайно важливе завдання, прочищаючи замулені джерела нашої історії. Вкажемо лише на деякі видання Інституту. Це — зібрання творів М. Грушевського (50 томів), М. Драгоманова, Д. Яворницького та ін., універсали й листи українських гетьманів, літописи й хроніки, “Літопис УПА. Нова серія”, численні монографії та статті...

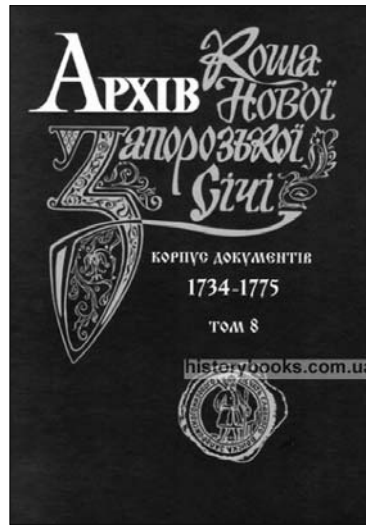
Одним із пріоритетних видань Інституту є серія “Архів Коша Нової Запорозької Січі”. Архів Старої Січі (XVI—початок XVIII ст.) майже не зберігся, його розрізнені частини зберігаються в архівах сусідніх держав. Архів же Нової Січі переважно зберігся

і перебуває у Центральному Державному Історичному Архіві України у Києві (фонд 229, всього 375 фундаментальних справ за 1734—1775 рр.). Однак його стан поганий, бо неблаганний час бере своє...

Спроби видати архів Коша були ще до революції. Однак царат не дозволяв видавати це унікальне зібрання. Боялись слів “українське козацтво” і за “советів”... Спроби видати архів у 20-х і 60-х роках ХХ ст. грубо перервала компартійна влада. У 20—30 рр. ядро українських істориків було фізично знищено, а в 60-х—на початку 70-х років ХХ ст. провідних дослідників цієї проблематики позбавили роботи, а на деяких з них не можна було навіть посылатися, як-от на Олену Апанович та Михайла Брайчевського. Тільки в незалежній Україні цю трудомістку працю почали здійснювати, і у 1998 р. вийшов перший том “Архіву Коша...”, в який увійшло 9 справ фонду 229. З виходом тому 5 (2008 рік) справа за-

гальмувалася. Брак коштів, скорочення штатів, а в часи Януковича — спроби взагалі закрити Інститут... Але робота не припинялася. І ось нещодавно побачив світ фундаментальний том 8 серії, в який увійшли справи 9-34: “Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів 1734—1775” (упорядники: Л. З. Гісова, Л. Я. Демченко, Т. Л. Кузик, Л. М. Муравцева, І. Л. Синяк) (К., 2019. — Т. 8. — 894 стор.). Томи 6—7 повністю підготовлено до друку і не публікуються лише через брак фінансування.

В опублікованих справах висвітлюються питання боротьби козаків за збереження довкілля, насамперед лісів у басейні р. Самари (не заварило б повчитися у козаків тим, хто несе відповідальність за хижачку вирубку карпатських лісів!); стосунків запорожців з кримськими татарами та про кримську монету; торгівлю запорожців сіллю в Полтаві; про розмежування земель Війська Запорозького з Новою Сербією то-

що. Опубліковані документи є ще одним беззаперечним доказом того, що землі Запорозької Січі активно заселяли українці і про жодну “Новоросію” тут і мови не було. Лише після ліквідації Січі у 1775 р. Російською імперією і роздачі земель переважно російським поміщикам тут з’явилося таке огидне явище, як кріпацтво, з’явилися переселенці з кондової Росії, Німеччини тощо і став потроху змінюватися національ-

ний склад населення Південної України не на користь українців.

Документи 8 тому дають цінну інформацію щодо багатьох населених пунктів Південної України, свідчать, що більшість з них бере початок із запорозьких зимівників та хуторів. Тут знаходимо масу даних про запорозьких козаків, насамперед кошових отаманів (Петро Кальнишевський, Григорій Лантух та ін.) та полковників, звичайно, і про рядових козаків. Є чимало даних про кримських татар та ногайців. По суті кожна сторінка діяльності запорозьких козаків відображена на сторінках документів, вміщених у восьмому томі.

Цей том має солідний науково-довідковий апарат. Тут є іменний та географічний покажчик, перелік аулів, зимівників і хуторів, коментарі, список ілюстрацій, словник термінів та рідкоживаних слів та ін.

Отже, джерельна база історії запорозького козацтва збагатилася ще одним цінним виданням. Щиро вітаємо з творчим успіхом колектив упорядників і бажаємо їм чергових видань “Архіву Коша”!

Вшанували пам’ять героїв бою під Гурбами

Алла ТОПЧІЙ

Відповідно до вимог Постанови Верховної Ради України “Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2019 році” від 18 грудня 2018 року № 2654-VIII, якою Верховна Рада України постановила урочисто відзначити на державному рівні 2019 року цей ювілей, та розпорядження віцепрем’єр-міністра України В. Кириленка від 07.03.19 р. № 739/1-19, Почесний голова Співки офіцерів України Євген Лупаков організував поїздку до спорудженого на місці боїв упівців з військами радянських окупантів меморіального комплексу. 20 квітня тут відбулося віче, в якому взяли участь представники патріотичної громадськості, зокрема члени Співки офіцерів України, політв’язні, репресовані з Київщини, Львівщини, Рівненщини, Тернопілля, ближніх сіл Здолбунівщини, військові курсанти Львівської національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ДНЗ “Тернопільського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою” та ін.

Директор Здолбунівського краєзнавчого музею Олег Тимченко — дослідник бою під Гурбами, провів екскурсію по меморіальному комплексу Героїв, відвідавши і братську могилу загиблих у бою цивільних (беззбройних).

На Почесну варту біля Меморіалу зі зброєю в руках заступили курсанти роти почесної варті Львівської національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Відкриваючи урочистий захід, Євген Лупаков зазначив: “Ми приїхали сюди в чергову річницю бою втретє, щоб вшанувати перемогу наших дідів і батьків над московськими загарбниками в 75-літній ювілей бою під Гурбами”.

Звучить гімн України, учас-

Минуло 75 років з часу найбільшої битви Героїв УПА з московськими окупантами під Гурбами (село Здолбунівського району Рівненської області). Вояки УПА з 21 до 25 квітня 1944 р. вели бій з загонами НКВД, вирвалися з ворожого оточення та продовжили збройну боротьбу після цього бою, знищивши близько 800 осіб противника.

ники віча покладають вінки до меморіалу героям бою під Гурбами. Олег Тимченко робить невеликий історичний екскурс в не таке вже й далеке минуле нашої країни — квітень 1944 року. Радянські війська ведуть наступ на німецько-фашистського противника. Для поповнення своїх лав новою силою, а точніше, гарматним м’ясом, ухвалили рішення про мобілізацію військового й цивільного населення України. Вояки УПА розуміли, що ворожі українцям московські загарбники в такий спосіб нищать нашу націю і тому закликали всіх, хто підпадав під мобілізацію, поповнити лави Української повстанської армії. Були і неодноразові напади УПА на ешелони з мобілізованими... Тож її загонами зростали.

У зв’язку з активізацією загонів Української повстанської армії московське командування, зокрема генерали Ватутін та Жуков, видали наказ про ліквідацію українських націоналістів, звинувативши їх у тому, що вони працюють на німецьких окупантів. Хоча насправді в УПА зв’язку з німцями не було. Лють москов-

ських загарбників підсилює й те, що в районі дій Української повстанської армії було підстрелено генерала Ватутіна. У цьому звинуватили українських патріотів. Тож на боротьбу з Українською повстанською армією кинули 35-тисячне військо НКВДистів, яке мало завдання фізично винищити українських націоналістів чи усунути їх з поля бою.

21 квітня 1944 року під селом Гурби, яке згодом московські загарбники зрівняли з землею, замкнулося велике кільце — НКВДисти оточили повстанців і, здавалося, виходу в них не було. Проте воїни УПА і цивільне населення продемонстрували український дух, завзятий характер і вирвалися з оточення. Допомогло повстан-

ням і те, що НКВДисти, на відміну від партизанів, не мали досвіду боїв у лісах.

У боях під Гурбами брав участь останній Головний командир УПА генерал-хорунжий Василь Кук, який вижив, відсидів строк у радянських таборах, дожив до проголошення Незалежності України. Він помер 2008-го у 95 років. Василь Кук був багатолітнім рядовим членом Співки офіцерів України.

Син легендарного керівника УПА на псевдо “Кропива”, підполковник, член Співки офіцерів України Микола Прошок, який свого часу отримав нагороду батька, приїхав у складі Київської делегації до місця бою. Пан Микола звернувся до присутніх на урочистостях курсантів із закликком досконало вивчати

військову справу, щоб мати змогу відбивати натиск ворогів, як це робили їхні попередники, і повідомив, що племінник командира УПА Сторчака Іван Степанович Сторчак пішов дорогою дядька — він служить головним картографом Міністерства оборони України.

Від імені молодого покоління захисників України слово на вічі мав курсант Військового інституту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Олександр Сорока, від імені вояків ОУН-УПА Тернопільщини — Ярослав Герєга та старший науковий співробітник історико-меморіального музею політичних в’язнів Тернополя Ігор Олешук.

Неподалік меморіалу героям бою під Гурбами є Гурбинський Свято-Воскресенський чоловічий монастир на Повстанських Могилах, ченці якого моляться за процвітання Української держави і добробут кожного з нас. Тож і намісник монастиря отець Онуфрій разом з братами благословили це вшанування та відслужили молебень за упокій душ загиблих під Гурбами воїнів УПА.

Промови учасників віча чергувалися з творчими виступами кобзаря Миколи Товкайла з Переяслава-Хмельницького та хору станиці УПА імені Кліма Савура м. Збараж.

Завершили урочисте відзначення перемоги УПА під Гурбами дещо видозміненим Гімном ОУН “Зродились ми великої години”, який нині став Маршем нової армії України.

Відгомін пам'яті...

Мирослава ОЛІЙНИК
(БУЧКІВСЬКА),
м. Львів

Святкування 205-річчя від дня народження Тараса Шевченка — подія неординарна. Саме така подія — “Тобі, Тарасе, поклонюсь”, відбулася у Державному меморіальному музеї Михайла Грушевського у Львові.

Перед виступами художніх колективів присутніх привітав голова Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства “Просвіта” Ярослав Пітко, відзначивши неогігантський внесок музею у розбудову нашої держави. А три хоріві колективи виконали багато пісень на слова Тараса Шевченка. Ми слухали їх у виконанні Народної хорової капели “Заграва” Львівського обласного Будинку вчителя (диригент Ольга Кунік), Народного хору “Обрій” Народного дому села Зимна Вода (диригент заслужений діяч мистецтв України Мирон Дацко), хору “Холмщина” суспільно-культурного товариства “Холмщина” (диригент Любомир Корінець).

Ведучим на вечорі був Богдан Пастух. І не просто ведучим — ми “впоювалися” його поетичною в'язанкою шевченкіани. Це були

слова, що линули з невеличкої зали і, здавалося, зупинилися біля підніжжя Кобзаря у Каневі. Б. Пастух — актор, ведучий фестивалів та урочистих заходів. На концертах представляє також свої пісні, основною темою яких є стан душі християн. Поет і співак, коріння якого з Лемківщини, своїм мистецтвом наповнює духовно-скарбниці лемків.

Окремо про музей, у стінах якого вже 20 років відбуваються тематичні виставки, лекції, виступи, екскурсії тощо. Це меморіальний комплекс-ансамбль вілли родини Грушевських — пам'ятка

історії та архітектури. Сьогодні виконує науково-дослідну, науково-освітню, історико-культурну функції, слугуючи науковою базою, для всебічного вивчення життя та діяльності Михайла Грушевського та його періоду.

“...Я в році 1901 купив кусень ґрунту під містом, щоб поставити собі хату...” — слова М. Грушевського, з яких розпочинається історія будинку поблизу церкви св. Софії під Львовом. Місто має чим пишатися — тут прожив із сім'єю майже 12 літ професор Львівського університету, відомий історик, Перший Президент Української Народної Республіки. Вілла стала осередком наукового, культурного та громадського життя тогочасної Галичини.

1998 року, завдяки титанічній праці невеликого гурту грушевськолюбів, керівництво Львівської обласної державної адміністрації розпорядилося про створення Державного меморіального музею Михайла Грушевського. У шести експозиційних залах висвітлюються практично всі етапи життя та праці видатного вченого. Відновлений інтер'єр помешкання переносить нас у часи, в яких жив і творив геніальний історик. Нині фондова збірка музею налічує понад 25 тис. одиниць збереження. Очолює його заслужений працівник культури Марія Магунь. Побуваєте у Львові — завітайте у музей.

Здобутки видавництва «Писаний Камінь»

Марія ПОРОХ,
член РО “Просвіта”

Працівники районної бібліотеки розгорнули книжкову викладку літератури під назвою “Великий світ великого українця”, надрукованої косівським видавництвом за період його існування з 1995 року до сьогодні.

На засідання запросили директора “Писаного Каміня” Михайла Дмитровича Павлюка, письменників Косівщини.

Захід вела письменниця, член НСПУ та НСЖУ, заслужений працівник освіти України Аделя Григоруц, яка розповіла присутнім про нелегкий шлях видавництва, етапи його становлення, особливості роботи. Завдяки злагоженій праці невеликого колективу “Писаний Камінь” став одним із трьох продуктивних видавництв, що існують на Прикарпатті, не збанкрутів, а зумів, долаючи труднощі, наростити потужність.

“Писаний Камінь” видав уже 1006 назв книг різної тематики і різних авторів, а також чимало журналів, газет, плакатів, рекламної продукції та ін. Автори видавництва — поети, прозаїки, науковці, краєзнавці, члени НСПУ, НСЖУ,

серед яких М. Близнюк (поліграфічне життя “ПК”, до речі, розпочалося з випуску його поеми “Олекса Довбуш”), І. Пелипейко, П. Сіреджук, Д. Арсенич, Б. Радиш, А. Григоруц, В. Гостюк, І. Бойчук, Марія Влад, В. Рябий, І. Війтенко, Л. Держипільський, І. Мисюк, П. Гавука, М. Городенко та інші.

Щоб виробництво жило, вирішили чимало завдань — створили матеріально-технічну базу, провели ремонт виробничих приміщень, встановили опалення, придбали поліграфічне обладнання. Зате тепер “Писаний Камінь” — знане не лише на Прикарпатті, а й в Україні, Йорданії, Іспанії, Польщі видавництво, яке друкує українську книгу для українського читача.

Аделя Григоруц анонсувала видання 2019 року — книги Михайла Ломаського, на які “ПК” отримав право друку від родини, Єротея Пігуляка, Онуфрія Манчука, Петра Сіреджука, Петра Підлетейчука, Вікторії Абу Кадум, Ігоря Гаврилюка, Ольги Сапріянчук-Маротчак, Василя Харитона, Ігоря Грекуляка, Василя Соника та інших.

Михайло Павлюк розповів про плани колективу, труднощі

та успіхи у видавничій сфері. Книги видавництва 2019 року подарував районній бібліотеці.

Про важливе значення книг у сучасному суспільстві говорили Дмитро Арсенич — поет, член НСПУ, Йосип Приймак — доцент кафедри ХОД Косівського ІДПМ ЛНАМ, Галина Кікоть — секретар Клубу інтелігенції, бібліотекар Косівської ЦРБ, Зеновій Библюк — голова Клубу інтелігенції, лікар.

Присутні наголосили, що завдання сім'ї, школи — спрямувати всі зусилля, щоб прищепити інтерес і любов до книги, яка “відіграє провідну роль у духовному розвитку кожного народу, поєднує цілі покоління людей.”

8 березня чи День Матері?

Дитячий фольклорний театр “Дай Боже!” запрошує на виставу “Ярило йде — весну веде!”, присвячену Міжнародному дню матері. Захід відбудеться на Арт-сцені Київського муніципального академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва 11 травня (початок о 18.00). Продюсування Київської міської організації ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Офіційне відзначення Дня Матері започатковано в Україні Указом Президента від 19.05.1999 р. за ініціативою Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Міжнародної організації “Жіноча громада”, Спілки жінок України та ГО “Союз українко”.

— В Україні образ Матері асоціюється з Берегинею, Пречистою Дівою Богородицею Марією Орантою — заступницею козаків та хоронителькою одвічного духу нації, — розповідає відомий український скрипаль, голова Київської міської “Просвіти” Кирило Стеценко. — День матері разом зі святами Колодія, Івана Купала та дівочими вечорницями бачиться нам природною альтернативою до “8 березня” як атрибуту у свідомості homo sovieticus. Кожне наше свято — це нагода прокинутися, стати самим собою. А кожний чужий “праздник” — це спокуса забути у вічному сні... (під безглуздою личиною кумедного зомбі).

Під час вистави “Ярило йде — весну веде!” глядачі побачать і почують весняні обряди, хороводи, заклички, пісні, танці, ігри та забавлянки.

“Дай Боже!” — унікальний дитячий театр автентичного фольклору, який представляє українські обрядово-календарні дійства у природних зв'язках пісні, танцю, промовок, ритуалів та ігор. Вистави театру вітали глядачі не лише України, а й Німеччини, Франції, Бельгії, Туреччини, Болгарії, Угорщини, Хорватії, Швеції, Литви та Латвії. За цей час ансамбль завоював дев'ять перших премій на міжнародних

конкурсах і фестивалях у Хмельницькому, Одесі, Гейдельбергу (Німеччина), Діжоні (Франція), Москві (Росія), Анталії (Туреччина), Сополі і Загребі (Болгарія) та Львові. Репертуар складає 12 програм, що утворюють повний обрядово-календарний цикл “Українське коло”. Поруч із малечю у виставах беруть участь і їхні молоді матусі.

Театр “Дай Боже!” пов'язує давні дружні стосунки з Київською та Всеукраїнською “Просвітою”. Доброю традицією стало спільне відзначення Свята Святого Миколая та Міжнародного дня Матері фольклорними виставами, що зазвичай відбуваються у Національному музеї Тараса Шевченка, Національному музеї української народної архітектури в Пирогові, Колонній залі КМДА та Київському муніципальному театру опери і балету для дітей та юнацтва.

Влас. інф.

Книга збирає друзів

Тетяна ДУДЧАК,
головний бібліотекар Чернівецької обласної бібліотеки для дітей

У Чернівецькій обласній бібліотеці для дітей пройшов Всеукраїнський тиждень дитячого читання, у рамках якого відбулося безліч цікавих презентацій новинок, спілкувань читачів з авторами, організовано книжкові виставки, лялькові студії тощо.

Книга казок письменника Степана Панчука (псевдонім Степанчук) “Калиновий віночок” зібрала добрих і широк друзів, справжніх поціновувачів літератури.

У 2011 році з друку вийшла перша дитяча книжка автора — “Особливий подарунок”. Цікавою є збірка казок Михайла і Степана Панчуків “Чарівна скарбничка” (ВД “Букрек”, 2013). До творчого доробку письменника також входять збірка віршів “Весняний подих” (“Місто”, 2016), казки для дітей “Калиновий віночок” (2018), альбом “Дитячий світ” (ІІ видання, 2019).

2018 року Степанчук стає автором вибраних творів заставнівських літературів “Дотик до слова” (“ДрукАрт”), за яку отримав

диплом лауреата XIX Загальнонаціонального конкурсу “Українська мова — мова єднання”.

Крім літературних, Степан Панчук має гарні здобутки і на педагогічній ниві.

Брати Панчуки та Григорій Гайдеск, який написав музику на кілька віршів Степана Михайловича, виконали пісню “Люблю весну”. Пан Григорій — віртуоз-гармоніст, композитор, його народний аматорський ансамбль гармоністів відомий не лише на Хотинщині, а й за її межами.

Над збірками Панчука працювали художники-ілюстратори Раїса Рязанова та Сергій Колісник. Книги Степана Панчука, поета, прозаїка, художника, педагога з Заставніщини, зібрані в бібліотеці широк друзів, шанувальників художнього слова.

НАСНАЖЕНІ ШЕВЧЕНКОВИМ СЛОВОМ

У місті Шпола на Черкащині цьогоріч проводиться перший конкурс із присудження літературної премії імені талановитого земляка Миколи Томенка.

Як член журі конкурсу, член НСПУ та голова Хмельницької обласної “Просвіти” ім. Тараса Шевченка Віталій Міхалевський відвідав районний краєзнавчий музей, провів творчі зустрічі з учнями Лозуватської школи та бібліотекарями району. Також він мав щасливу нагоду побувати в селах Шевченковому та Моринцях, місті Звенигородці. Екскурсію організували начальник відділу культури і туризму Шполянської РДА Анатолій Лозовий та директор центральної районної бібліотеки ім. Миколи Томенка Наталія Мазур.

Екскурсанти відвідали визначні місця Національного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка”, поклонилися Шевченковим хатам у Моринцях та

У Шполянському районному краєзнавчому музеї

Біля Шевченкової хати в Шевченковому (Керелівці)

Шевченковому (Керелівка) Звенигородського району Черкаської області.

У селі Моринці 1989 року до 175-річчя з дня народження Кобзаря було відтворено дві селянські хатини: хату Якіма Бойка — діда Тараса по його матері, та хату Копія, у якій півтора року жила сім'я Шевченків. У хаті Якіма та Параски Бойків 1783 року народилася донька Катерина, мати Тараса Шевченка, тут минули її дитячі та юнацькі роки. А у хаті Копія 9 березня (25 лютого за старим стилем) 1814 року народилася четверта дитина у сім'ї Шевченків. Народження на Тарасія (релігійне свято) дало привід назвати хлопчика Тарасом, що у перекладі з грецької означає “бунтар”.

Також митці побували в Літературно-меморіальному музеї Тараса Шевченка в селі Шевченковому. Музей розташований на території батьківської садиби Тараса Григоровича Шевченка, де він проживав з 1815-го до 1829 року. Тут побачили відтворену хату батьків Тараса, могили матері поета. Неподалік музею — хата дяка Богорського, де навчався грамо-

ти малий Тарас. Над хатою зведено захисну скляну споруду.

Цікавою була зустріч із прапраправнуком Шевченка по братовій лінії Миколою Лисенком, який зараз мешкає в селі Шевченкове на колишньому обійсті онуки Тараса Шевченка. Пан Микола познайомив зі своєю грандіозною працею — дослідженням родоводу Шевченка. На великому плакаті (4,5 м на 1,6 м) зображено генеалогічне дерево, що поєднує понад 1300 осіб. Микола Лисенко є автором книги “Коріння Шевченкового роду”, яка висувалася на Національну премію імені Тараса Шевченка 2013 року, є надзвичайно популярною і потребує додаткового видання. До того ж Микола Лисенко став одним із співзасновників Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Г. Шевченка, який пропагує культурну спадщину Кобзаря.

Віталій Міхалевський отримав від Шевченкового родича ще й саджанець калини, яка цвістить на Хмельниччині.

Прес-центр Хмельницького ОО “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Від нас пішов Майстер — Борис Довгань, відомий скульптор, шістдесятник...

30 квітня о 12 год. 30 хв. зупинилося серце великого митця, патріота України, заслуженого діяча мистецтв України, почесного академіка Національної академії мистецтв України, лауреата премії ім. Василя Стуса.

Творчий доробок Б. Довганя великий і різноманітний. Пам'ятники художникам, репресованим у комуністичні часи, Василю Стусу (на батьківщині поета у селі Рахнівці на Поділлі), Папі Римському Івану-Павлу II (Київ), українському генералові-патріоту Драгомирову (Конотоп), юному Олександрові Пушкіну (Гурзуф), меморіальні пам'ятники борцям за свободу України пані Славі Стецько, великому українському диригентові Вікторові Іконнику, видатному художнику Миколі Глуценку, подружжю Стешенків (Івану — члену Уряду УНР та Ірині — знаменитій перекладачці) — це далеко не повний перелік пам'ятників руки майстра. У творчому доробку художника є і проект пам'ятника великому українському співакові Борису Гмирі.

Нешодавно Борис Довгань подарував Києву створений і відлитий ним у бронзі пам'ятник молодому Гоголю. Влада широко подякувала. Сподіваємося, що найближчим часом він таки буде встановлений у місті. Прощальним подарунком Україні від майстра є проект пам'ятника Василю Стусу. Хочеться вірити, що і він

скоро стоятиме в центрі столиці.

Шедевр із шедеврів Майстра — прижиттєвий портрет (1968 р.) його друга, поета Стуса, нині є окрасою Національного художнього музею України. В глухі часи імперського застою і початку репресій проти національної інтелігенції Борис Довгань створив композиції “Поет і кат” і “Архіпелаг Гулаг”. У його творчій спадщині — серія портретів шістдесятників; портрети Григорія Сковороди, Лесі Українки, Миколи Зерова, знаменитого вченого Вернадського... Скульптор увічнив на меморіальних дошках образи великих українців Михайла Драгоманова, Павла Чубинського, Олександра Богомазова... Разом зі скульптором В'ячеславом Клоковим він відродив із руїни перший пам'ятник Шевченку (Ромни) роботи Івана Кавалерідзе, з яким в останні роки його життя був у дружбі. Художник створив чимало композицій на філософсько-етичні теми. До останніх днів життя Борис Довгань працював над композицією, в якій закликає людство приборкати агресивні прояви і навчитися жити в мирі.

За кілька тижнів до відходу Майстра на перехресті Боричевого току і Андріївського узвозу громадськість Києва привітала митця зі встановленням пам'ят-

ника його роботи киянину, співакові Олександрові Вертинському.

Микола Плахотнюк, відомий дисидент-шістдесятник, так сказав про свого друга: “Мистецтво Великого художника Бориса Довганя має в серці те, що не вмирає, — це виразна українська національна ідея, втілена в чудових образах...” Його образи і пам'ять про нього — назавжди з нами.

Павло МОВЧАН
Олександр ПОНОМАРІВ
Любов ГОЛОТА
Іван ЮЩУК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК

Визначено короткі списки II Всеукраїнського літературного конкурсу малої прози імені Івана Чендея

Журі II Всеукраїнського літературного конкурсу малої прози імені Івана Чендея визначило короткі списки. Цьогоріч конкурс відбувається у двох номінаціях — “Мала проза” та “Чендєзнавство” (популяризація та вивчення життя і творчості Івана Чендея). Загалом на конкурс надійшло 279 текстів з різних куточків України та з-за кордону. Засновники конкурсу не очікували такої кількості робіт, тому до коротких списків потрапила велика кількість учасників.

Журі конкурсу: донька Івана Чендея, вчителька української мови та літератури Марія Чендей-Трещак, письменники Павло Вольвач, Олександр Гаврош, Сергій Федака, доктор філологічних наук, чендєзнавець Сидір Кіраль, журналістка, аналітик Галина Плачинда.

За словами очільника Міжнародного благодійного фонду імені І. Чендея Івана Трещака, нагородження переможців відбудеться 17 травня у садибі письменника, майстра новели, автора сценарію до фільму “Тіні забутих предків” Івана Михайловича Чендея (Ужгород, вул. Висока, 15) під час чотириденного “Чендей-фесту”. Як і минулоріч, переможці й журі відвідають гірську батьківщину письменника смт Дубове Тячівського району Закарпатської області й піднімуться на гору Ясенову, творчу Фудзіяму Шевченківського лауреата.

Короткий список у номінації “Мала проза”

Бойко Катерина “Праведниця Марія” (с. Орлянське Запорізької обл.)

Вівчарик Назарій “Коріння дуба” (Черкаси)

Гальянова Валентина “Чуже життя” (Вінниця)

Гільчук Володимир “Ялинка. Рік 1961” (м. Ніжин Чернігівської обл.)

Гриценко Віктор “Червоні квіти по білому полю” (м. Кривий Ріг на Січеславщині (Дніпропетровська обл.)

Гургула Ігор “Такі справи...” (Львів)

Ковалюк Богдана “Святий вечір” (Івано-Франківськ)

Козачишин Аліна “Мені бай-дуже” (Київ)

Козіна Ольга “Секунда” (Полтава)

Кощарев Олег “Смерть у Ялті” (Київ)

Куява Жанна “Перед Великоднем” (Київ)

Омельченко Лариса “Життя казкове” (Дніпро)

Павленко Ольга “Зоїна кома”

Пругода Олена “Діточки” (Іспанія)

Сабалдашов Віктор “Бомж” (Миколаїв)

Сичук Юрій “Гостина” (Луцьк)

Сокіл Ганна “Понад буки” (с. Підбірці Львівської обл.)

Стусенко Олександр “Тіні світу цього” (м. Бар Вінницької обл.)

Тубальцева Надія “Сповідь чекіста” (Дніпро)

Хмельський Валерій “Безбашенні” (м. Бердичів Житомирської обл.)

Короткий список у номінації “Чендєзнавство”

Білик Леся, есе “Ностальгія Івана Чендея” (м. Зборів Тернопільської обл.)

Козій Ольга “Заочне знайомство, або Спогади про Чендєву робітню” (Кропивницький)

Офіцинський Роман “Гоніння” (Ужгород)

Стасюк Ольга, відгук на оповідання “Лиска” Івана Чендея (Львів)

Літературна премія ім. Миколи Терещенка

Золотоніська районна державна адміністрація та районна рада спільно з Черкаською обласною організацією Національної спілки письменників України з нагоди 120-річчя з дня народження видатного українського поета й перекладача, уродженця Золотоніщини Миколи Івановича Терещенка (1898—1966) засновують літературну премію в галузі художнього перекладу імені Миколи Терещенка з метою пошанування письменника, популяризації його творчості та для заохочення письменників-перекладачів до нових художніх перекладів, збагачення літературного простору України кращими зразками зарубіжного письменства.

Премія присуджується один раз на рік до дня народження Миколи Терещенка — 13 вересня, і вручається на Золотоніщині.

До участі в конкурсі допускаються перекладені українською мовою книги чи прирівняні до них публікації в літературних журналах, надруковані протягом останніх трьох років перед оголошенням конкурсу, не відзначені іншими преміями та майстерно, високохудожньо перекладені.

Право подання творів на здобуття премії мають колективи творчих спілок і товариств, мистецьких, навчально-наукових, культурно-просвітницьких уста-

нов і закладів (при цьому додається відповідний протокол). Кожна з організацій може представити на здобуття премії один або кілька творів одного автора. На здобуття премії можуть претендувати письменники України та українського зарубіжжя. Посмертно премія не присуджується.

Організація, яка висуває кандидатуру на здобуття премії, подає до конкурсної комісії (за адресою: 18000, м. Черкаси, вул. Д. Вишневецького (Байди), 17, оф. 109, Черкаська обласна організація Національної спілки письменників України) такі документи:

— офіційне подання з формулюванням позиції та її короткою мотивацією;

— 5 (п'ять) примірників представленої твору чи творів;

— рецензії та відгуки, опубліковані в пресі (за наявності).

Конкурс на здобуття премії оголошується 1 травня. Прийом творів на конкурс закінчується 10 вересня. До 1 вересня проводиться громадське обговорення творів, поданих на конкурс, та визначення лауреата премії. Хід конкурсу та його підсумки висвітлюються в засобах масової комунікації.

Лауреатові премії вручається диплом і грошова винагорода 5000 грн.

Конкурсна комісія

Микола ГРИНЬ,
член НСЖУ

Батуринська Голгофа Сергія Павленка Роздуми над новою книгою історика і мазепознавця

За три сотні літ великоімперська пропаганда — спочатку царська, а за нею й радянська — зробила свою чорну справу: вона геть затьмарила свідомість десяти поколінь українського народу про велич і трагедію його вірного сина гетьмана Івана Мазепу та столицю тодішньої Гетьманщини — Батурин. Батурин, який після підданого тортурам Чернігова та розореного тими ж москалями Переяслава, невдовзі став символом суверенної влади в Україні. Батурин, який орда царських сатрапів потопила в морі козацької крові та нищівним вогнем і артилерійськими канонадами стерла з лиця землі. І чи треба дивуватися, що після ідеології такого мракобісся незалежній Україні дісталися легіони яничарів та манкуртів.

Зрушити скам'янілі стереотипи у їхній свідомості — завдання надзвичайної ваги. Не останню роль у вирішенні цієї проблеми відіграє література. І не тільки художня. Передусім така відповідальність покладається на документалістику, наукову літературу, де автори свої думки та твердження ґрунтують не з точки зору белетристики, а опираються на архівні матеріали, результати археологічних досліджень, спогади учасників подій, порівнюючи з іншими джерелами. Звісно, робити це надзвичайно складно. Тому в цій сфері так мало справжніх авторитетів думки. Не перебільшу, коли скажу, що правдолюбивим в цій праці є Сергій Олегович Павленко — заслужений журналіст України, історик, відомий дослідник Гетьманщини, життя і діяльності Івана Мазепи та його столиці — Батурина. Це стільки на той час пишне містечко стало для нього не тільки яскравою зорею, територією, де “горя гори, хрести та могили”, а Голгофою його творчого життя.

Лише за останні роки книжкові полиці вітчизняної історії поповнилися його книгами “Загибель Батурина 1708 року”, перевидана 2007 року зі значними доповненнями, “Міф про Мазепу”, “Оточення гетьмана Мазепи: соратники і прибічники”, “Іван Мазепа як будівничий української культури”, “Любов гетьмана Мазепи”, “Повстання мазепинців: міфи та реалії”, “Військо Карла XII на півночі України”, шикарним фоліантом “Іван Мазепа. Прижиттєві зображення гетьмана і його наближених”. Він також уклав двотомник “Доба гетьмана Івана Мазепи в документах” тощо. Саме в книзі про загибель Батурина вперше в вітчизняній історіографії було дано повномасштабну версію подій листопада 1708 року. Але поза увагою тоді залишилися інші теми й аспекти життя гетьманської столиці. Не ввійшли вони і в наступні дослідження.

І ось у переддень 350-річчя з дня заснування гетьманської резиденції в місті Батурині столичне видавництво “Мистецтво” порадувало шанувальників вітчизняної історії найсвіжішим його дослідженням “Батуринська фортеця”. У ньому Сергій Олегович вмістив нариси про заснування та розбудову Батуринської фортеці, про її захисників під час драматичних подій 1632 та 1708 років. Книга крім вступу, післямови, додатків із джерелами та нотатками, зокрема, щодо гіпотез і реалій про сорок церков Батурина, об’єднує одинадцять

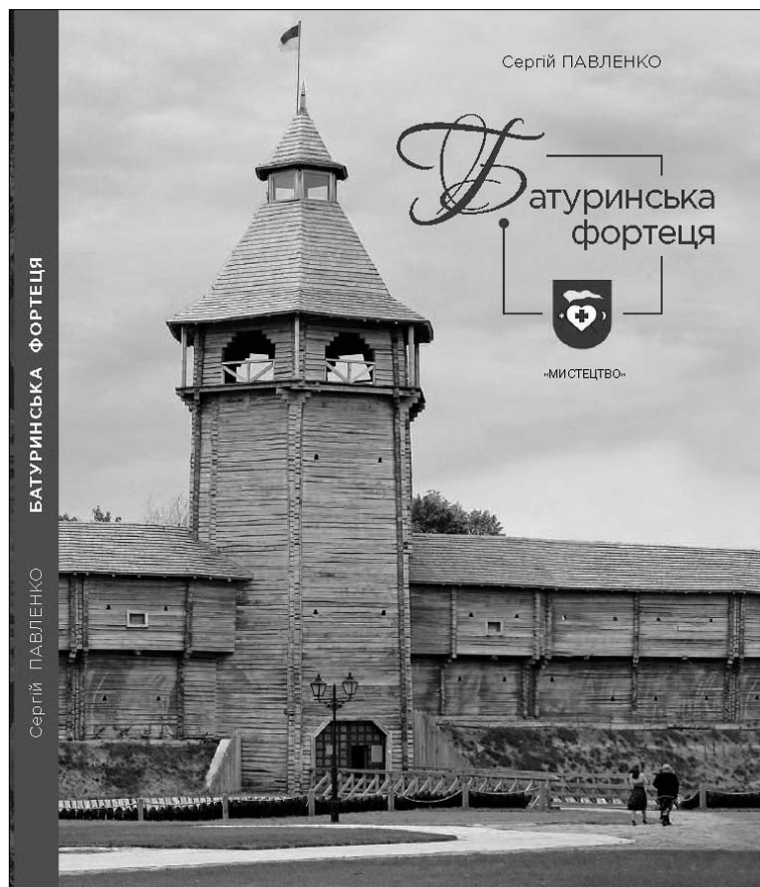
розділів. Окрім уже зазначених тем, у них аналізуються розбудова оборонних фортифікацій, таємниці підземних ходів, гарматний арсенал Гетьманщини і Батурина, Гончарівська резиденція гетьмана, цитадель містечка та московська зала в ньому.

До теми Батурина і його фортеці здавна зверталися дослідники та історики. Не обійшли їх увагою у своїх мемуарах учасники походу Карла XII на московську імперію. Резонансним сторінкам нашої історії присвячували у свій час публікації шведські, австрійські, німецькі, французькі та інші газети. Події в гетьманській столиці 1708 року знайшли відображення в літописах. Десятки вчених — від вітчизняних Олександра Рігельмана, Дмитра Бантиш-Каменського, Миколи Маркевича, Олександра Лазаревського до діаспорян Олександра Оглобина, Бориса Крупницького — вивчали і знайомили сучасників і наступні покоління з триумфом і трагедією Батурина. Але архівні, музейні “розкопки” Сергія Павленка давали справжні артефакти.

Саме на їхній основі, на результатах археологічних розкопок у Батурині автор книги авторитетно запевняє про існування на сучасній території Батурина поселення наших предків кілька тисяч років тому. А вже у XI—XIII століттях на його місці розрослося нове городище, яке навіть мало дерев’яне укріплення з частоколом. Книжку багато ілюстровано не тільки світлинами, а й малюнками уявних реконструкцій городищ та фортець різних часових періодів, виконаних кандидатом історичних наук Олександром Бондарем. Щоб підтвердити окремі гіпотези, автор наводить архівні документи. Один із них — про зв’язок цього поселення і його назви з Батурином XVII століття. Цим та й іншими доказами Сергій Павленко підсумував дискусію про походження назви колишньої гетьманської столиці і категорично заперечив причетність до цього польського короля Стефана Баторія.

Наведу такий факт з книги щодо тих славних часів Гетьманщини. Тисячі людей дивилися в Іллінській церкві Чернігова та історичному музеї імені Василя Тарновського на срібні шати чудотворної ікони Іллінської Божої Матері, виготовлені на особисті кошти Івана Мазепи. Багато дослідників зауважували такі промовисті мотиви, як герб Мазепи та ознаки його сильної влади: гармати, діжки з порохом, ядра, рушниця, списи, козацькі клейноди. Ліворуч гербового зображення розміщено козацький табір, а праворуч — фортецю.

Окремі дослідники висували гіпотезу про те, що то “мало б символізувати західноєвропейське місто, яке діями козаків було врятоване від зруйнування і пограбування кримськими татарами”. У розділі книги “Зображення Батуринської фортеці кінця XVII століття” Сергій Павленко зауважує, що така гіпотеза має право на існування. Але поруч з цим він аргументовано переконує нас, що там зображена Запорозька Січ та Батуринська фортеця гетьманської столиці. Це тому, що в часовому відрізьку 1687—1695 років важко знайти похід козаків на захист чи визволення

саме “західноєвропейського міста”. Павленко аналізує, порівнює описи Києва, Полтави, Чернігова часів Івана Мазепи. Додає до цього опис Новобогородицької фортеці, збудованої козаками 1688 року. Все це ретельно порівнює з контурами фортеці на шаті кіота. Доповнює свої міркування словами канцеляриста Самійла Величка, висуває інші незаперечні тези, аргументує їх даними археологічних розкопок у Батурині, свідченнями очевидців і робить висновок, що на шатах поруч із Запорозькою Січчю зображена все-таки Батуринська фортеця тогочасної гетьманської столиці. Ось так розкрилася ще одна таємниця нашої історії.

Цікавим з наукової та й пізнавальної точок зору є розділ “Гарматний арсенал Батурина”. Ця тема раніше більше цікавила письменників. Один із них, Іван Шкурай — уроженець Шабалинова Коропського району, на території якого базувалися артилерійське спорядження та пороховий арсенал Гетьманщини, а сам Короп належав “на артилерію енеральную”, у поемі “Батурин” пише: “А в гетьмана й гармат, як гною, і пороху — на три війни...” Цілком можливо, що така оцінка дещо гіперболізована. І тому читачі нині вдячні досліднику Сергію Павленку, який чи не вперше на науковому рівні оцінив гарматний потенціал Батуринської фортеці. За його ж словами, вона мала суттєвий козир — потужну гетьманську артилерію, бо й Глухівські і Коломацькі статті враховували побажання козаків “армаге войскової бит в Батури-не...” Автор уперше серед науковців дав нам можливість ознайомитися з великою джерельною доказовою базою не тільки про артилерію як про окремий вид військ тодішньої України, а й по-відав про тих, хто забезпечував її боездатність. Досі цей унікальний фактаж був відомий читачам та й всій науковій спільноті лише фрагментарно.

Досліднику ж вдалося по гарматах, по лафетах від них, по мортирах з різних джерел з скрупульозною педантичністю нау-

ковця показати нам кількість озброєння тодішньої Гетьманщини та Батуринської цитаделі. З хвилюванням читаєш рядки про те, що 1695 року в Кримській похід козаки мали взяти 85 гармат артилерії та 150 мортир. Викликає повагу поселення автора на авторитетні джерела, які твердять, що під час облоги Батурина в замку було до 315 гармат. Поруч ще одне посилання на джерела: у Батурині та Білій Церкві Мазепа мав 419 першокласних гармат. Про 70 “бронзових гармат Батурина” доповідав данський дипломат своєму керівництву 1710 року. Наводить дослідник і витяг із “Життя Петра Великого” від 1733 року. Там ідеться про “сто добрих пушек”, захоплених у Батурині. Звісно, через прожиті століття, брак архівних документів ніхто з дослідників не наслідив назвати точну кількість артилерійських стволів у війську Мазепи. Автор книги дає можливість читачам самим зробити аналітику і до озвучених цифр із документів наводить дані про артилерійське озброєння союзника Мазепи, шведського короля, та у війську московитів. Так, Карл XII на початку кампанії 1708 року мав на озброєнні тільки 40 гармат, а в бою під Полтавою було задіяно лише чотири стволи. Цар Петро I на початку вирішального бою 20 червня 1709 року виставив перед шведами 70 полкових та 32 польові гармати. До цієї аналітики автор додає й таку тезу: 1703 року за наказом царя порохові заводи України мали поставити для його армії дві тисячі пудів пороху. А тепер і міркуйте про доблесть і славу війська Запорізького та його ясновельможного гетьмана Івана Мазепу, який мріяв урешті-решт вирвати рідну Україну з хижих пазурів Московії!

Проминемо сторінки розділів, де ідеться про зрадництво наказного прилуцького полковника Івана Носа в осадженому царськими військами Батурині. Автор не спростує і не виправдовує дії цього московського підлабузника. Разом з тим робить нові суттєві доповнення до версії

тих драматичних подій зради. Вона відбулася ще й тому, що московські стрільці до цього були ледь не господарями фортифікаційних споруд гетьманської столиці. Сама ж московська зала існувала у фортеці протягом багатьох десятиліть. Постійну варту російський гарнізон ніс у Батурині аж з 1670 року. Стрільці контролювали всі входи і виходи у вежах, виконували інші роботи у службових приміщеннях, приїжджих дворах. А ще стрільці не тільки охороняли й берегли фортецю, а й “берегли” самого гетьмана від його “шатности”. Тобто, шпигували за кожним його кроком, були там, за словами Павленка, “оком государевим”.

Цей етап життя гетьманської столиці до цього часу був поза увагою дослідників і лише тепер автор відверто розповів про те, що ховала від нас одна і друга імперії. Ховали ж те, що московські полки регулярно провокували конфліктні ситуації з місцевим населенням. Гірше того, їх навіть спіймали на крадіжці військового скарбу мазепинців, через що Мазепа був змушений перенести дорожчості на Гончарівку. І хоч стрільців і випроводили з Батурина, під час облоги вони сповна використали свої знання потаємних ходів фортеці і проникли ними до центру гетьманської столиці досить швидко. Ці та інші аспекти аналізу ситуації того часу дозволили автору книги по-новому подивитися і переконливо показати розуміння певних мотиваційних дій гетьмана щодо будівництва замської резиденції та його розпоряджень наприкінці жовтня 1708 року, тобто, в ті дні, коли війська московського царя Петра I ретельно готувалися до збройного вторгнення в Батурин. Героїзму козаків, послеполитих, усіх мешканців тогочасної столиці, яку “старший брат” перетворив на одну братську батуринську могилу, автор присвячує окремий розділ, де знову-таки не обходиться без нових документів, переконливих доказів про мрію гетьмана Івана Мазепи привести Україну в Європу, не перетворити рідну землю України в малоросійську губернію імперії, випрягти її з ганебного ярма.

Коли перегортаєш останню сторінку “Батуринської фортеці”, мимоволі ловиш себе на думці про наше нелеге сьогодення, коли “старший брат” відхопив у нас по-босаяцьки Крим, а Донбас п’ять років заливається від нього кров’ю. Бо там, за поребриком, ще й досі новітні поводирі старої царекратії, що вишкірила зуби на Україну, вважають, що вона залишилася для них колонією, яку можна усмиряти “градами” та вогняними гбридами. Зверненням до нашого героїчного минулого Сергій Павленко дає нам урок сучасності, в якій є нерозривний зв’язок віків, спадкоємність людських прагнень, чеснот і вад. Урок пам’яті, що жорстокій світ ніс і несе нам “руській мір”, який розпочався в Батурині. Це ще й урок культивування національної ідеї протистояння великоімперському інтернаціоналізму московщини, що присвятив усе своє життя ясновельможний гетьман Іван Мазепа, якому допомагали рідні стіни його столиці Батурина та бойовий дух його мешканців.

Тарас Шевченко: «Якби до ковбас та ще й сала додати...»

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

“За ковбаси і сало спасибі тобі...”

Отже, почнемо з цих славетних українських харчів. Наприкінці 1859 р. Тарас Григорович писав із Петербурга в Україну до свояка Варфоломія Шевченка: “У тебе, здається, годується кабан в сажі!... і ти, певно, заколеш його к святкам, то пришли мені по почти 20 фунтів ковбас... Та щоб ковбаси були такі самі, як ми з тобою їли на меду у Гната Бондаренка², під яблуною сидячи. Нагадай лиш добре. Та якби до ковбас та ще й сала додати, то воно б дуже добре було! На се добре діло послаю тобі 10 карбованців; решт оддай сестрі Ярині”.

Через місяць, отримавши від Варфоломія Шевченка лист з інформацією, що все замовлене вислано, Тарас Григорович одписав йому 12 січня 1860 р.:

“За ковбаси і сало спасибі тобі, а як получу та покуштую, то ще раз скажу спасибі. Думаю, що вони такі самі будуть, як і ті, що ми з тобою колись під яблуною вкушали. Мені байдуже, що ми вже не ті стали, аби ковбаси не старілися, а з ними і ми помолодіємо”.

Ніхто в цілому світі за будь-яких часів не давав такої височенної оцінки цьому продукту харчування!

Тарас Григорович із часів навчання в Академії мистецтв отримував зрідку з Української дорожньої харчі. Про такий випадок писав О. О. Благовещенський: “Якось він одержав із рідних місць малоросійське сало і з цього приводу влаштував дружню вечірку”.

Шевченкові друзі також шанували сало. Скажімо, в архіві знайшов я лист М. О. Максимовича до дружини з Москви, написаний у листопаді 1858 р.: “Питаєш, моя голубко, якого мені гостинця прислати сюди? А вже ж сала, доброго такого, якого тільки добути можна!”³. До речі, в маловідомому листі до М. О. Максимовича художника К. О. Трутовського від 16 січня 1860 р. на першому місці була “страгегічна інформація”: “Сало мы получили, Иван Иванович⁴ передаст его Тарасу Григорьевичу”.

У поемі [“Царі”] (1848) Шевченко використав українську приказку для розкриття зазіхань ізраїльського царя Давида:

Та, мов котюга, позирає
На сало, на зелений сад
Сусіди Гурія.

Найжорсткіше вживання в поетових текстах згаданих термінів зустрічаємо у віршованому оповіданні історико-сатиричного характеру “Саул” (1860), де йдеться про те, що жерці, котрі присвятили себе служінню не Богу, а царям,

В храмах, в пагодах годувались
Мов кабани царям на сало
Та на ковбаси.

“Спробувати шинку власного виготовлення”

Зібрав я до купи прецікаві подробиці про те, як Шевченко, готуючись до дороги з заслання в Петербург, на початку 1857 р. самостійно (!) приготував... копчену шинку і час від часу смакував нею аж до осені того року.

Шевченко любив копченості й добре знав, як важливо взяти їх у далеку дорогу. Скажімо, повість “Капитанша” (1855) розпочинається сюжетом про від’їзд розповідача з Москви в Київ навесні 1845 р., який має автобіографічний характер: “...Будучи практично знаком с комфортом почтових

станцій, я, выезжая из Москвы, нагнул порядочную корзину всяким солёным и копчёным добром”.

Отож і в дорогу з заслання на волю Шевченко призапасився шинкою власного приготування — “заготовив для трудно-го шляху сей необхідний копчений продукт”. Як свідчив запис у Щоденнику від 12 липня 1857 р., випробувана ще влітку, вона “виявилася чудовою, свіжою”, і Шевченко, судячи з усього, не відмовляв собі в цьому лакомстві. Шістнадцятого липня записав, що “взявся за свою шинку подорожно” і з жалем занотував, що “копчений продукт мій з кожним днем зменшується”, а через день знову подумав “про чарку горілки і про помірний шматок шинки...”

Уже у серпні 1857 р., прибувши до Аст-рахані, Шевченко знайшов ковбасну лавку сарептських колоністів⁵, щоб поповнити свої копчені запаси і відкався, що в ній “все є, крім копченої ковбаси та сарептської гірчиці в банках...”

Щодо сарептської гірчиці, то вона була одним із важливих продуктів промислового виробництва німецьких колоністів у Саратовській губернії, тому Шевченко вмотивовано дивувався чи навіть обурювався, що її, разом із богемською ковбасою, немає в продажу. До речі, дізнаємося, що він полюбляв гірчицю.

Але до середини вересня в нього ще була копчена шинка власного виробництва. Принаймні 14-го Тарас Григорович занотує про “плебейський бенкет” із купленим відварним лящем і неодмінною “новопетровською шинкою”. Як бачимо, її вистачило надовго.

У Шевченковому Щоденнику є доброзичлива згадка про найдоржчу тоді вестфальську копчену ковбасу з Німеччини, якою він смакував із паскою в Москві, заїхавши з М. С. Щепкіним до актора С. В. Шумського 24 березня 1858 р.

“Тільки що очі заплюю, вареник... так тобі і лізе в очі...”

Шевченко любив вареники. У січні 1843 р. жартома писав Я. Г. Кухаренку: “Як будете ви мені розказувати про вареники та проче, то я вас так вилаю, як батька рідного не ляв. Бо проклятуца ота страва, що ви розказували, неділь зо три снілась. Тільки що очі заплюю, вареник так, так тобі і лізе в очі, перехрестися, заплюючись, а він знову”. Може, хто не знає, що серед улюблених Шевченкових вареників — гречані. В Петербурзі 9 лютого 1859 р. М. Я. Макаров запросив Шевченка до себе такою запискою: “Дядьку! Приходьте лишень у четвер вареників їсти”, а восени 1860 р. Шевченкова знайома Н. Б. Суханова запискою просила його “приїхати завтра ввечері, тобто в суботу, на вареники”.

До вареників небайдужими були й інші великі українці, яких високо ставив Шевченко, наприклад, М. В. Гоголь, М. С. Щепкін. Якось, приїхавши в Спаське-Лутовинове до І. С. Тургенева, Михайло Семенович найперше запитав: “Що, вареники будуть?” — “Будуть”. — “Щоб 130 штук було, менше не ім”.

Хай цей випадок із Шевченковим другом не здається перебільшенням, у поета в липні 1857 р. було щось подібне з... пельменями, котрі він також цінував.

Дружина коменданта Новопетровсько-го укріплення А. О. Ускова згадувала:

“У форті один час була мода на пельмені. Дами збирались і самі їх готували. Одного разу, коли пельмені готувались у мене, в самому розпалі нашої роботи захопить Шевченко. Дами його питають, скільки зробити пельменів на його пайку. Він відповідає: “сотню” — йому відказують, що він не з’їсть, але він просить про це не турбуватись. Тоді йому приготували сотню крупніших за інші, і в деякі з них наклали більше перцю, в інші солі, цибулі, крупи та ін. Цю сотню зварили окремо й чекали, що буде, коли попадуться йому пельмені з такою начинкою, але він гарненько все з’їв і навіть не скривився...”

Більше того, донька коменданта Н. І. Ускова (Зарянка) згадувала, що декілька пельменів були взагалі начинені “однією гірчицею або одним перцем”, але

Т. Шевченко. 1858–1859. Фотограф О. Шпаковский

Тарас Григорович, навіть “не зморщившись”, з’їв усі.

Втім, він зізнався, що в цьому випадку вирішальну роль зіграло, хоч і в жартівливому контексті, самолюбство, точніше, гонорство заслання, “отуманеного лестоцами” в жіночому товаристві. Дружина коменданта А. О. Ускова була неправа, коли писала, що він з’їв пельмені “без жодних наслідків”. Адже сам Шевченко засвідчив, що зробив це “на шкоду шлунку”. Та все-таки наполягав, що “пельмені були майстерно приготовлені”, а, переївши, він солодко заснув на городі: “Це все пельмені так на-метаморфозили”.

У спогадах М. Ф. Савичева, який зустрічався з Шевченком у Новопетровському укріпленні навесні 1852 р., навіть зафіксовано, як на пельменях у доброго чоловіка, сотника Ф. Ю. Чаганова, готування цілою командою козаків, Шевченко нібито признався, “що пельмені набагато краща їжа, ніж вареники” в Україні. Може, й було так, коли широкого на похвалу Тараса Григоровича огортив післяпельменний сон, адже, за словами того ж М. Ф. Савичева, “ці ж такі пельмені, політі чихирем (червоне дешеве вино міцністю 6–8 градусів — В. М.), спонукали нас до сну після обіду”.

Здається мені, що глибше з національ-

ними кулінарними смаками ще молодого, тридцятирічного Шевченка, розібрався його знайомий, український поет-романтик В. М. Забіла, який, докоряючи, що той якось не відвідав його в Борзні, написав Шевченкові жартівливе “послання” з патріотично-дошкульними страховинами:

Борщу, вареників, ковбас, литівки
Сеньгі, чахоні і скумбріїки,
З півгоди щоб не коштував.

Да щоб приснилось: бужанина,
В’юни, лоскїрка і свинина
З сметанкою, да із хрінком!!!
Отії щі щоб їв ти руські!
Отії совуси хранцюзькі!!!
Що тільки в животі бурчать.

“На борці із сушеними карасями...”

Шевченко був, як і годиться, дуже небайдужим до борщу в різних українських варіантах. Письменниця С. М. Крапивіна (С. М. Лобода), яка написала спогади про перебування поета на квартирі її сестри влітку 1859 р. у Києві, зазначала: “Улюбленою його стравою був борщ, затовчений салом і заправлений пшоном...” Утім, особливу насолоду поет зазнавав від... Ось у Щоденнику навіть записав 19 квітня 1858 р., що в Петербурзі його з С. С. Гулаком-Артемовським запросили “на борці із сушеними карасями і на вареники”. Приголомшливе сполучення дивовижних українських страв, тим більше, в північному місті. В листі до В. Г. Шевченка в Україні від 22 серпня 1860 р. поет просив прислати “сушених карасів десяток-другий або й третій”, а 5 жовтня вже дякував за посилку, зазначаючи, що вдвох із М. М. Лазаревським “почу мацькому та по-бурлацькому зваримо борщу з карасями...”

То була давня пристрасть. О. С. Афанасьєв-Чужбинський згадував стосовно смачного обіду з Шевченком у простих киян 1846 р.: “...Коли Тарас Григорович з’їв кілька ложок борщу, він не втерпів, щоб не признатися: якщо він і їв подібний борщ, то, певно, дуже давно, хоча навряд чи коли й доводилося куштувати. Борщ цей був з сухими карасями...”

Про цю дивовижну страву читаємо й у російськомовних повістях. Скажімо, в “Музыканте” (1854–1855):

“Не знаю, дело ли то было аппетита, или дело просто сердечного радушия, или просто борщ с сушеными карасями (который так гениально варят мои землячки), — не знаю, что именно было причиною, знаю только, что я преплотно пообедал и ещё плотнее заснул после обеда”.

Або в повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали”:

“Постный обед, а в особенности постный борщ, который едва ли едал и сам великий знаток и сочинитель борщей, гетман Скоропадский, так на меня действовал, что я, проснувшись после этого постного обеда, часа два по крайней мере лежал, что называется пластом...”

У Москві, де Шевченко побував у березні 1858 р. якраз на Великий піст, про такий борщ і мріяти не можна було. Проте Тарас Григорович пообідав там у суботу 22 березня перед самою Пасхою, за рекомендацією свого друга М. С. Щепкіна, в знаменитому Троїцькому трактирі на вулиці Ільїні. В ньому можна було замовити рибні розтягаї, свіжу ікру чи простіші, але не менше смачні пісні страви — манну кашу з грибами, піріжки з капустяних листків, зварені в маковому соку, горох, протертий через решето, всілякі каші та щі, картоплю варену, смажену, печену, різноманітні вінегрети й киселі... Що саме куштував Тарас Григорович, залишається таємницею, може, все-таки борщ, який готували там із грибами, та рибні розтягаї...

В одному з сучасних москвознавчих видань зустрів захоплену згадку про те, що в Троїцькому трактирі у 1818 р. снідав пруський король Фрідріх Вільгельм III, а у 1880-х рр. — великий князь Микола Олек-

сандрович, майбутній російський імператор. Але хто вони порівняно з Шевченком.

“Купив я у гарненької перекупки солоного відварного ляща”

Зазначу, що у Шевченка згадуються ще й карасі, “засмажені з сметаною” та щука, “міцно приправлена перцем”, а також юшка з риби⁶, — він узагалі полюбляв усілякі рибні страви. В Щоденнику є запис, як у вересні 1857 р. у Казані Шевченко купив “у гарненької перекупки солоного відварного ляща”. Прохання прислати в Петербург “запеченого дніпрового ляща одного, другого або й третього” містилося у згаданому листі до Варфоломія Шевченка від 22 серпня 1860 р., а після виконання замовлення Тарас Григорович подякував: “Спасибі тобі за ляща...” Та пообіцяв, що борщ із карасями з М. М. Лазаревським “лящем закусимо”...

Шевченків біограф М. К. Чалий розповідав про першу зустріч із поетом на квартирі І. М. Сошенка у Києві в серпні 1859 р.: “Друзів я застав за сніданком, який з нагоди посту був досить скромний: на столі стояла довгошия пляшка з горілкою, а в руках обох приятелів було по половині солоного вудженого судака, яким вони ласували без допомоги ножа, відриваючи шматки риби то руками, то зубами”⁷.

Дуже цікаві подробиці залишив Б. Г. Суханов-Подколзін, який у 1858—1860 рр. хлопчиком брав уроки малювання у Шевченка: “Помалювавши з годинку, ми піднімалися нагору, у напівтемні антресоля, які правили за спальню Тараса Григоровича, де відбувалося своєрідне і незмінне чаювання. З величезної, воістину величезної зеленої скляної банки витягалися кільки, сторож... приносив свіжий хліб; господар випивав чарку горілки, і ми починали уминати непомірну кількість цих ревельських сардинок”.

Але любив і вживав Шевченко й рибні делікатеси. Скажімо, 12 квітня 1858 р. занотував у Щоденнику, що разом із С. С. Гулаком-Артемівським і М. М. Лазаревським, “аби уникнути застуди завернули до Смурова⁸, випили по чарці джину⁹ та проковтули по десятку устриць”. Між іншим, і джин, і делікатесний стіл із устриць Тарас Григорович смакував у Петербурзі ще до заслання. Принаймні 2 липня 1857 р. він занотував у Щоденнику спогад про те, як у 1841 р. малював портрет (не зберігся) аристократа, ротмістра В. П. Апрелева, за який гонорару так і не отримав. Зате той приносив із собою непогану закуску та випивку, що складалася “з 200 устриць, чверті холодної телятини, 6 пляшок портера і 1 пляшки джину. Все це з’їдалося і випивалося впродовж сеансу найдружнішим чином”. А стосовно петербурзького періоду після заслання, то Шевченків знайомий тих часів, письменник і критик М. Я. Тихорський зазначав щодо тодішніх кулінарних пристрастей поета: “...В гостях — устриці да трюфелі, а дома, як би попались, чабак (Лящ. — В. М.) або вареники”.

Прийнято вважати, що Шевченко не був гурманом, але не був він і всеїдним або байдужим, абсолютно невибагливим, а, віддаючи перевагу національній, народній кухні, вмів смакувати й інші делікатесні страви, за можливістю розширювати харчовий раціон.

“Поклав у кишеню огірок і редьку...”

Як абсолютно справедливо відзначила шевченкознавець Ю. Е. Єрмоленко, Шевченко любив овочі: огірки (свіжі й солоні), цибулю, часник, особливо молоду редьку¹⁰.

До речі, про редьку. Вже згаданий М. Ф. Савичев розповідав, як вони заходили на город ще за коменданта А. П. Маєвського, і Тарас Григорович попросив у городнього сторожа принести їм редиски: “Старий приніс добірної редиски і, люб’язно подаючи її, промовив: “Це тільки для вас, Тарасе Григоровичу, а то нізачо не дав би нікому”. Через п’ять років, за коменданта І. О. Ускова, засланець сам почувався вільно на городі й 1 липня 1857 р. навіть занотував у Щоденнику своє бажання, щоб редька швидше виростала, бо він уже почувався ніяково, пригощаючи своїх приятелів — подружжя Зигмунтовських — лише петрушкою і кропом. А через два тижні дозріли овочі з городу, і 14 липня

Шевченко вирушив у гості, “поклавши в кишеню огірок і редьку”. М. М. Білозерський розповідав унікальний епізод, який трапився влітку 1859 р. у Києві: “Приходить студент і застає Шевченка, який наминає редьку; студент намагається поцілувати Тараса; Шевченко, посміхаючись, ухилиється: “Бачите, ділом занятий”.

Є цікаві подробиці і про часник. Ось, пливучи Волгою до Нижнього Новгороду на пароплаві “Князь Пожарский”, Шевченко так описав 14 вересня 1857 р. свій “плебейський банкет”:

“Крім ляща та новопетровської шинки, завершив я свій бенкет головою часнику з чорним хлібом і просмердів не тільки капітанську світлицю, але й усього “Князя Пожарського”. Спутники мої втікали від мене як чорт від ладану”.

“Сердешним чаєм напували”

Вочевидь, що Шевченко навчився смакувати каву ще в період навчання в Академії мистецтв, а герої його повістей разом із ним пили цей напій у різних кутках України. Скажімо, Саватій із “Близнецов” приїхав у Бровари “к тому самому часу, як туркенья-смотрительша раздувала в сенях на очаге огонь для кофейника”. З повісті “Прогулю с удовольствием и не без морали” дізнаємося, що Софія Самійлівна найперше сказала новому гостю й чоловіку-доктору Прехтелю: “Я вам пришло кофе сюда в рошу...” А коли домашня помічниця Параска перепитала Прехтеля, де саме стіл поставити, той відповів: “Хоть за воротами, мне совершенно всё равно, давай нам только кофе...”

У другій половині XIX століття кави значно поширилася по Росії, стала доступною й у Новопетровському укріпленні. Вісімнадцятого липня 1857 р. засланець записав, що К. А. Бажанова — приятелька дружини коменданта А. О. Ускової — “просить на чашку кави”: “наш Філат чому і рад”.

Хорошу каву пив Шевченко у М. С. Шепкіна в березні 1858 р. Небога Майстра, актриса Малого театру О. Шепкіна-Черневська згадувала: “Пьют послеобеденный кофе, но тут стоят и бокалы с шампанским... к чьому хрустально прикасались уста Гоголя, Белинского, Герцена, Шевченко...”

У спогадах К. Ф. Юнге про життя Шевченка після заслання в Петербурзі зустрічаємо згадку, як на Великдень у 1860 р. (останній у поетовому житті), зустрілися у сім’ї Федора і Анастасії Толстих “за чашкою кави Тарас Григорович з Костомаровим...”

Щодо чаю, то в “Словнику мови Шевченка” зафіксовано п’ять варіантів вживання цього слова поетом, але їх було більше. В поетичному творі зустрічаємо це слово лише в циклі “В казематі” (1847) у вірші “Н. Костомарову” (“Веселе сонечко ховалося...”)

*Веселе сонечко ховалося
В веселих хмарах весняних.
Гостей закованих своїх
Сердешним чаєм напували
І часових перемінjali,
Синемундирих часових.*

Особливу, буквально рятівну цінність чаю, тим більше з лимоном, засланець оцінив у приаральській піщаній пустелі Каракуми. Герой повісті “Близнець” розповідає:

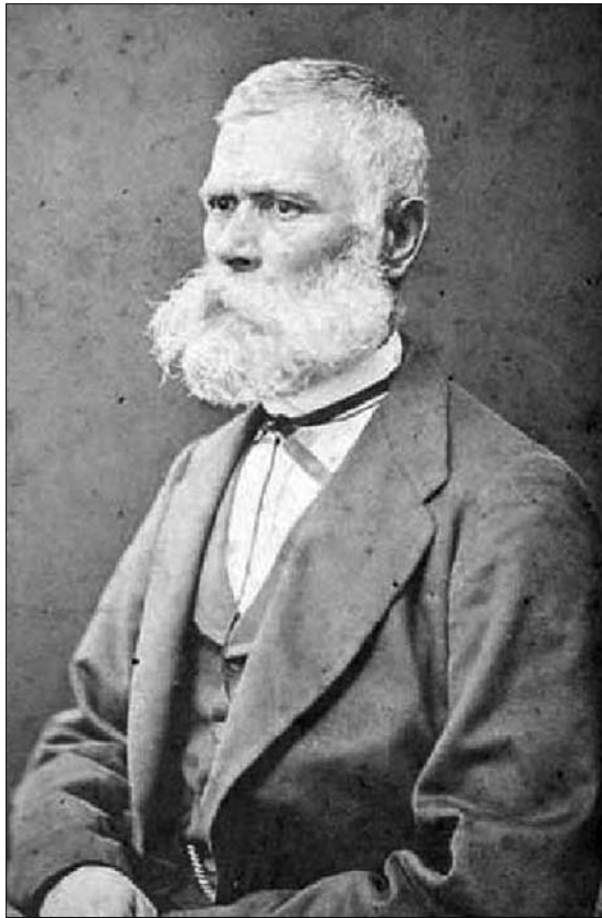
“Никогда в жизни я не чувствовал такой страшной жажды и никогда в жизни я не пил такой густой воды... Её в рот нельзя [взять] не процедивши: она пенилась вшами и микроскопическими пьянками... Я с помощью лимона выпил стакан чая. Ничем так быстро не утолишь жажды, как горячим чаем вприкуску”.

Але й у Новопетровському укріпленні чай із лимоном був розкішною. Втім, наприкінці червня 1857 р., коли Шевченко “раював” на комендантському городі, він обзавівся мідним чайником: “До тихого прекрасного ранку на городі додати склянку чаю — мені здавалося це розкішною дозволеною”. В записі від 2 липня засланець відзначав дві справи, які йому вдалося зробити вдало — завести “журнал”, тобто, Щоденник і... чайник: “Мідний чайник, який робиться необхідним для мого журналу, як

журнал для мене. Без чайника, або без чаю, я якось ліново, бувало, брався за се рукоділля. Тепер же, ледве встигну налити в склянку чаю, як перо саме проситься в руку”.

Таки був зв’язок між звичайним мідним чайником і безцінним Шевченковим Щоденником. Якщо Тарас Григорович поетизував той чайник і чай із нього, то не забув про це і ми.

У Москві у березні 1858 р. Шевченко з М. С. Шепкіним неодноразово пили чай у О. К. Станкевич (Бориско), яка виявила традиційне московське шанування гостей цим культовим у місті напоєм, а 22 березня

В. Шевченко

Тарас Григорович сам заходив у харчевню, де “напився чаю з кренделями”. В Петербурзі, за спогадами М. І. Костомарова, Тарас Григорович наливав у чай стільки рому, що всякий інший не встояв би на ногах. Є підтвердження цій петербурзькій звичці Шевченка й у спогадах К. Ф. Юнге, яка, подаючи поетові графинчик із ромом до чаю, застерігала: “Тільки дивіться, не ром із чаєм, а чай із ромом”. Цікавий штрих залишив у своїх спогадах Ф. М. Лазаревський, який розповів, як гостював Шевченко в серпні 1859 р. у селі Гиравка Контотопського повіту в матері братів Лазаревських: “Живучи в Гиравці, Тарас, як завжди, вставав дуже рано і йшов у сад, сідав там під вербою і перебував у споглядальному стані до чаю”. О. М. Лазаревський залишив свідчення, що Шевченко випив останню склянку чаю з вершками за півгодини до смерті...

“Я подумав про чарку горілки...”

Наприкінці заслання, 12 липня 1857 р. Шевченко записав у Щоденнику: “...Я випив фундаментальну чарку горілки, закусив молодію редькою...” Вихилити чарку наодинці чи з приятелем — цей безневинний національний звичай Шевченко шанував. Тут не йдеться жодним чином про пияцтво, про “всепожираючу чарочку”, з котрою, за словами Шевченкового героя з повісті “Художник”, “прощай все — і геній, і мистецтво, і слава, і все чарівне в житті”.

Кобзар у “Гайдамаках” говорить: “Аби була ласка слухати, поки не охрип, співавтору; а охрипну — чарочку-другу тії ледациці-живиці, як то кажуть, та й знову...” Для невеликих доз ідеально підходить саме Шевченків город, де “можна нализатися як слід” (14 липня). Чотири дні потому, будучи на городі, поет записав: “...Я подумав про чарку горілки...” Шевченків земляк А. Оберемченко, перебуваючи із Тарасом Григоровичем на городі, траплялося, випивав “замість склянки чаю чарку горілки” (28 липня).

Загалом Шевченко з гумором сприй-

мав і легку чарочку до обіду. Взявши її в руки, він зазвичай говорив:

— Як то ті п’яниці п’ють оцю погань, нехай уже ми люди привичні...

О. М. Лазаревський згадував, як після повернення з заслання в Петербург Шевченко поселився спочатку у його старшого брата, свого друга М. М. Лазаревського:

“Повертався зі служби брат, і одразу ж виймалася з буфета горілка; наливалися дві чарки, одна для господаря, а друга для Тараса Григоровича. Ми з братом (І. М. Лазаревським. — В. М.) “столувалися” без горілки, що давало привід Тарасові

Григоровичу, випиваючи чарку, зауважувати: “Хто п’є, той кривиться, а кому не дають, той дивиться” — і при цьому кидати лукавий погляд на тих, хто дивився...”

Або, скажімо, в тому ж Петербурзі 11 квітня поет забіг до С. С. Гулака-Артемівського, “випив чарку горілки і пішов... обідати”. Наступного дня Шевченко, С. С. Гулак-Артемівський та М. М. Лазаревський, по дорозі на художню виставку в Академії мистецтв, завернули ненадовго в ресторан і “випили по чарці джину” тощо.

Уже згаданий Б. Г. Суханов-Подколзін розповідав, що під час скромних обідів той незмінно “випивав чарку горілки”, але “ніколи Шевченко при цьому не напивався і нічого зайвого собі не дозволяв”.

Утім, окремо про це розповідь у наступній публікації з нашого проекту.

¹ Саж — рублений хлів, у якому відгодовують свиней.

² Це ж як запам’ятався Шевченкові та домашня ковбаса, коли він пригадав епізод чотирнадцятирічної давнини! Перед святом Івана Богослова 26 вересня 1845 р. поет відвідав рідну Кирилівку, де обідав у церковного титаря, свого шкільного товариша Гната Бондаренка.

³ Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, ф. 32, № 6, арк. 2 зв.

⁴ Іван Іванович Соколов (1823—1910) — художник, який часто подорожував Україною, писав жанрові твори з життя українського села. Шевченко познайомився з ним у Петербурзі 1858 р.

⁵ Сарепта (Сарпа) — німецька колонія в Саратовській губернії, на річці Сарпі, що впадає у Волгу. Заснована 1765 р. вихідцями з Богемії.

⁶ Великий знавець улюблених Шевченкових страв С. А. Гальченко сподівається розгадати секрет приготування “пшоняної каші, вареної на раковій юшці з кропом”, від якої Тарас Григорович “розтанув” у Києві 1846 р.

⁷ Чалий М. Життя і твори Тараса Шевченка. — Київ: Веселка, 2011. — С. 116.

⁸ Ішлося про С. Г. Смурова (роки життя невідомі) — купця, крупного торговця фруктами та овочами, який володів будинком на Малій Морській вулиці, 15, де тримав і свою знамениту гастрономічну лавку. Важливо, що в ній С. Г. Смуров мав право продавати міцні алкогольні напої та влаштував спеціальні кімнати для закуски. Це приваблювало численних відвідувачів. Не плутати, як це іноді робиться, з рестораном “Дюме”, що був у цьому будинку до 1840-х рр.

Принагідно зауважу, що Шевченко відвідував у Петербурзі прекрасний ресторан “Старопалкіна” на розі Невського проспекту та Садової вулиці, де неодноразово зустрічався з М. І. Костомаровим, а також фешенебельні ресторани Бореля на Великій Морській вулиці, 16, та Дюссо на тій же вулиці навпроти в № 11/6, в яких бував із друзями С. С. Гулаком-Артемівським, М. М. Лазаревським, М. Я. Макаровим, знайомими К. С. Троциною, Сошальським та ін.

⁹ Джин — горілка, перегнана з ялівцевими ягодами. Шевченко не цурався джину.

¹⁰ Див. статтю Ю. Е. Єрмоленко про кулінарні смаки поета в книзі “Тарас Шевченко у приватному житті”. — К., 2014. С. 261—269.

Малярська сповідь Василя Вовчка

Про окремі риси і смисли письма митця, який відчуває запах рідної землі

Андрій БУДКЕВИЧ,
м. Дніпро

Василь Вовчок — знана особа в обласному центрі Закарпаття. Педагог, громадський діяч, чудовий сім'янин, батько і дід, але передусім Художник.

Уродженець села Нижній Бистрий Хустського району, хлопець з юнацьких років знав, що таке сільська праця. Він і зараз, коли відвідує рідну домівку, охоче допомагає матері — косить траву, лагодить дах хати, поряється в саду і на городі.

Про що промовляють роботи художника? Він своєрідно продовжує розвивати традиції Закарпатської школи живопису. Живопис творця не є в класичному розумінні суто реалістичним. Свого часу Г. Ф. Лавкрафт вивів, що “реалізм не може бути

прекрасним”, бо позбавляє людей ілюзій... Ближчим буде визначення — магічний реалізм. Імовірно, що авторство терміна “магічний реалізм” належить Ф. Року, німецькому арт-критику, але не в сучасному трактуванні цього слова. Магічний — це той реалізм, завдяки якому живуть і сусідають на полотнах реальне й містичне, справжнє і уявне, втаємничене і фантазійне.

Хибною є думка, що піонерами магічного реалізму в красному письменстві є автори з Південної Америки. Їхнім попередником, ще зі століття XIX-го був Г. Квітка-Основ'яненко з його “Марусею”

У квітні відкрилася персональна виставка картин Василя Вовчка в Закарпатському обласному художньому музеї імені Й. Бокшая. На огляд для шанувальників образотворчого мистецтва, арт-критиків і звичайних поціновувачів прекрасного представлено 80 робіт професійного художника. А 29 квітня Василю виповнилося 60! Тож ця виставка особлива для нього, бо це своєрідний звіт живописця перед самим собою: а що ж сотворив за роки?.. Також це відповідальний звіт перед мистецькою громадою Ужгорода, Закарпаття і України. Цю виставку можна означити і як малярську сповідь за все попереднє свідоме життя...

(першим озвучив цю слушну гіпотезу В'ячеслав Медвідь). Письменникові вдалося також передати у творі важку, але й радість повернення до самого себе, бо це віднайдення власної ідентичності. Подібне вдалося і Григорові Тютюннику в його неповторних оповіданнях, і Василю в живописі. Ознаки магічного реалізму можна помітити у візрях українського химерного жанру літератури (В. Шевчук, В. Дрозд, О. Клименко...).

Краєвиди художника тонкими “нитками” поєднані з окремими візрями малої прози Г. Тютюнника: “Над луками, залитими квітневою повітряною оранжевою вечір, зануривши в мілкі прибережки далеко полум'я хмар. І чим глибше за пагорби поринало сонце, тим нижчою ставала заграва, вужчою — вогниста смуга у воді понад лозами, наче хвилі ткалі її кудись під берег...” (уривок з “Холодної м'яти”). Зупиниш погляд на картинах, де зображено галівини, уквітчані килимами квітів, заплути очі, чуєш запах дикої м'яти...

Науковець-географ В'ячеслав Кулаков переконаний: “Перебуваючи за кордоном, далеко від рідної домівки, людина перестає, з часом, відчувати запах рідної землі...”

При вивченні творчості митця

напрошується згадка про “Хутірну поезію” П. Куліша, — то український екзистенціалізм, саме так, і предтеча певних ідей Гайдегера. Куліш не протиставляв хутір місту, а протестував проти спотворених форм, породжених містами...

Доктор мистецтвознавства І. Юдкін (Ріпун) наголошував: “...здається доречним висловити припущення, що П. Куліш цілком зумисно обрав слово хутір, що виводиться з давньонімецького huntari “повіт”, для позначення вимріяної ідеальної громади. Мабуть, у цьому слові відчувалася також суголосність із латинським hortus “сад”.

Образ хутора, села як самодостатнього мікркосмосу...

Людина, в естві котрої немає зла, проста. Простота і доброта — одні з визначальних рис генія Тараса Шевченка. Чи споможеться хтось назвати в європейській поезії подібного віршотворця?! А український художник таки мусить мати в собі

бодай частку Шевченківства. Бо ж був він, є і буде батьком нашого народу.

Простота як складова зображальності малярської, а в ній присутні і поетична краса, і сила традицій рідного краю. До простоти як ідеалу звертався у віршованих рядках Максим Рильський і на зорі поетично-життєвого шляху, і з плином років. Ще в молоді роки він радив:

*Учися чистоти і простоти
І стоптуючи килим золотий,
Забудь про везжі темної гордині...
І у поважному віці твердив:
Лише дійшовши схилу віку,
Поезію я зрозумів
Як простоту...*

Опісля з'яви поняття “поетичне мистецтво” йтиметься про “нову простоту”, про мінімалізм і неосимпліцизм, на яких постала культура постмодерну.

Вдивляючись у картини, представлені на виставці, відпочиваєш серцем, молодієш душею...

К. Г. Юнг розкривав сутність “самості” як життєвої мети індивіда. Шлях Майстра — на нього стає особистість за допомогою власної програми служіння Добру. Передати полотнам сповідь власної душі — таке дано не кожному. Хто побачив цю мистецьку Сповідь, пам'ять того закарбує її у потаємних закутках ества і серця, серце теж має пам'ять...

І незвичайна та глибока думка Валерія Іллі: “Золотий вік” існував тоді, коли не було відчуження мистецтва від життя, коли мистецтво великого стилю і великий стиль життя становили одне ціле...”

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин

Ніжинський спадок Сергія Шишка

Це 33 картини, які митець подарував Ніжинському державному університету імені Миколи Гоголя у 1982—84 роках, згадуючи ніжинське дитинство. З того часу вони радують око відвідувачів картинної галереї вишу в окремій залі.

Саме тут зібралися музейні працівники, шанувальники живопису, місцеві художники на презентацію альбому “Сергій Шишко і Ніжин”. Коштами міської ради і ректорату у видавництві “ПП Лисенко М. М.” шойно видали каталог творів митця та його доньки Валентини, чії роботи зберігаються в університеті і фондах Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського.

Вітаючи подію, міський голова Анатолій Лінник і ректор вишу Олександр Самойленко впевнені: такі колекції якнайкраще рекламують Ніжин як місто традиційно культурне.

88 сторінок в ошатному поліграфічному оформленні дарують естетичну насолоду і мистецтвознавцям, і всім шанувальникам прекрасного. “Людиною-пейзажем” Сергія Шишка називали ще за життя. Карпатські, кримські, київські, полтавські, ніжинські крає-

Сергій Шишко. Старий Ніжин. 1927 р.

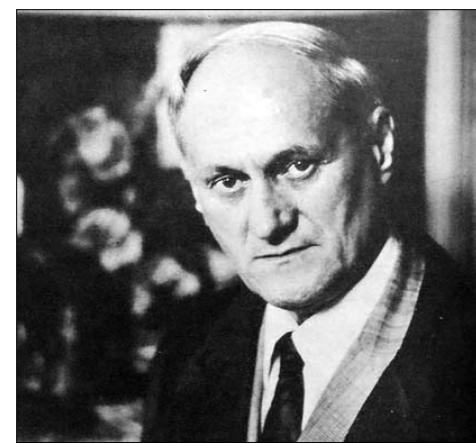
види та ландшафти представляють різні цикли творчості Сергія Федоровича в картинній галереї. Читаємо про це в передньому слові директорки Музейного комплексу НДУ імені Миколи Гоголя Анни Парубець, ініціаторки видання.

Творче становлення художника (1911—1997) припадає на складний, сповнений великих мрій та великих розчарувань період перших десятиліть ХХ століття. В українській культурі тривало піднесення, що було зумовлене культурним відродженням, пізніше, на жаль, “розстріляним”. Представники інтелігенції пропонували нові

шляхи духовного й культурного розвитку молодого суспільства, індивідуальні концепції бачення та конструювання нового світу. Активно відбувалися процеси українізації, розвою національної свідомості, культури, освіти й науки через новостворені мистецькі об'єднання, навчальні заклади.

У Київському художньому інституті, куди 1929 року вступає Шишко, викладає та експериментує Михайло Бойчук — знакова постать європейської мистецької еліти. Федір Кричевський вимагає від своїх учнів — Тетяни Яблонської, Сергія Шишка — бездоганного знання техніки малюнка, кольору, побудови композиції.

Обох викладачів фізично знищують 1933 року, їхні твори вилучають з історії культури, і наш земляк змушений залишити навчання. У Ніжині він викладає малювання в школі й самостійно відточує техніку та шукає власний шлях у мистецтві. Він пролягає через Інститут живопису, скульптури та архітектури Всеросійської академії мистецтв у Ленінграді, через пейзажну лірику, що обминала вузькопартийний соцреалізм.

Авторські пейзажі, присвячені Києву, Ніжину, Карпатам і Криму, виражають імпресіоністський стиль письма з фіксацією руху й кольору, світла й мас.

Митця вшанували в радянські часи званнями й нагородами, його творчий спадок виставляється сьогодні на аукціонах, але нелегко була доля художника в мистецтві й повсякденному житті, що чекає свого прискіпливого дослідника. Автор цих рядків бачила на виставці “Спецфонду” Національного художнього музею України арештований етюд Сергія Шишка — над сільською хатинкою зображений козак Мамай.

Доки присутні слухали розповіді про це, учні школи мистецтв класу Юлії Петренко Ніжинського коледжу культури й мистецтв імені Марії Заньковецької завершували копіювати натюрморти з галереї, що їх придбали охочі.

Подорож у часі з «Севільським цирюльником»

“Комічна опера “Севільський цирюльник” Джоаккіно Россіні (1792—1868) належить до найвідоміших у своєму жанрі і ось вже понад двісті років не тільки залишається в репертуарі світового оперного мистецтва, а й користується незмінною прихильністю слухачів”, — пише заслужений діяч мистецтв України Василь Туркевич.

Імпульсом до появи твору стала звична ситуація в тогочасному італійському мистецтві. Дж. Россіні отримав замовлення написати оперу для традиційного Римського карнавалу. Всі лібрето, які він пропонував, відхилила австрійська цензура, а міфічно-героїчні сюжети не знаходили підтримки імпресаріо. І тоді Дж. Россіні вирішує звернутися до творчості П. Бомарше. Молодий композитор скористався любов'язністю одного з найпопулярніших на той час італійських композиторів Дж. Паїзіелло, який дозволив взяти лібрето Чезара Стербіні з його опери, що з помітним успіхом йшла на сцені вже кілька десятиліть. Дж. Россіні почав поспішно писати свою нову оперу “Альмавіва, або Марна обачність”. Робота тривала трохи більше двох тижнів. Щоб вчасно встигнути подати твір, автор використовує фрагменти зі своїх ранніх творів, зокрема увертюру, яку він написав до опери “Авреліан в Пальмірі”, згодом використав у опері “Єлизавета, королева англійська”.

Прем'єра опери відбулася під керівництвом самого автора 20 лютого 1816 року в римському театрі Арджентіно. І стала повним провалом. Та вже друга вистава пройшла в переповненому залі, і окремі арії з опери звучали на вулицях Рима, що відразу підняло статус вистави до помітної мистецької події. Мине певний час і стане зрозуміло, що ця опера затмарить всі інші, створені за мотивами творів П'єра Огюста Карона де Бомарше, за винятком хіба що опери “Весілля Фігаро” В.-А. Моцарта.

На час створення “Севільського цирюльника” Дж. Россіні вже був автором п'яти опер. Усі вони дійшли до нашого часу, але як факт його особистої біографії.

У Національній опері України відбулася прем'єра опери Дж. Россіні “Севільський цирюльник”. На відміну від класичних постановок, що здебільшого представлені в репертуарі театру, герої “Севільського цирюльника” опинилися зовсім в іншому часі. А ось в якому — теперішньому чи майбутньому — вирішувати глядачеві.

Справжній успіх і світова слава чекали на композитора саме після прем'єри “Севільського цирюльника”. Вважається, що саме цим твором завершено формування італійської опери-буф як окремого музично-сценічного жанру в усіх формальних і технічних вимогах: співмірності поетичних арій і текстових діалогів, хорових речитативів і виразних комічних мізансцен. 1821 року твір Россіні прозвучав у виконанні італійської оперної трупи в Одесі, а через рік у Петербурзі, 1825 року — в Нью-Йорку. З середини XIX століття “Севільський цирюльник” стає одним із найбільш виконуваних творів італійського репертуару. Оперу ставлять найвідоміші диригенти: Вацлав Сук, Борис Хайкін, А. Мелик-Пашаєв, Євгеній Светланов, Степан Турчак, партії з “Севільського цирюльника” прик-

рашали репертуар Поліни Віардо, Марії Каллас, Тіто Гоббі, Луджі Альва, Федора Шаляпіна, Івана Козловського, Марка Рейзга, Оскара Каміонського, Юрія Мазурка, Сергія Лемешева та ін.

Про нову виставу розповів режисер-постановник — головний режисер театру Анатолій Солов'яненко:

— Ця комічна історія воістину позачасова і позапросторова. Саме такою я і хотів її представити українському глядачеві. З музикою “Севільського цирюльника” знайомий з дитинства. Як режисер, ставив цю оперу 2005 року в Донецькій опері. Але зараз відчув бажання і потребу подивитися на цю історію під новим кутом зору, піти на своєрідний експеримент.

Саме тому ми зі сценографом вистави Андрієм Злобіним та художником костю-

мів Ганною Іпатьєвою перенесли дію в такий собі модерний простір, позбавлений будь-яких визначених ознак місця і часу. Жодної конкретики.

Сформовано кілька складів виконавців. Я задоволений, що початок роботи над постановкою цього твору дав мені можливість познайомитися з дуже перспективним молодим тенором Анатолієм Погрібним. Дуже цікава особистість, прекрасний музикант, чий вокальний можливості легко впоруються зі складною технікою, притаманною музиці Россіні. Анатолій співає у капелі “Думка”, кілька сезонів тому дебютував у партії Альмавіви у Національній опереті, але найважливіше — має досвід у відомому фестивалі в Пезаро, в рамках якого виконував партію Кавалера Бельфіоре з “Подорожі до Реймса”.

Решта виконавців — це солісти Національної опери України, яких добре знають наші глядачі. Дмитро Іванченко — Альмавіва. Два Ігорі — Євдокименко та Мокренко — у ролі Фігаро. Серед виконавців партії Дона Базіліо, окрім досвідчених Сергія Магери і Тараса Штонди, будуть ще двоє, які раніше не співали цю партію — Сергій Ковнір та Володимир Тишков. Партію Розіни виконуватимуть Лілія Гревцова, Ольга Фомічова, Сусанна Чахоян. Сподіваюсь, що у майбутньому Розіну співатиме і Тамара Калінкіна, яка зараз готує цю партію. Бартоло — Андрій Маслаков і Дмитро Агеев, у подальшому і Тарас Бережанський. А партію Берти — наші провідні мецо-сопрано: Анжеліна Швачка, Тетяна Пімінова, Ірина Петрова.

Дуже багато працюємо з диригентом-постановником вистави Миколою Дядурою. Наше завдання стилістично дотриматися всього, що закладено у партитурі Россіні, і водночас — не загубитися в певних стереотипах та загранич штампах. Дуже сподіваємось, що глядачі Національної опери України побачать справді музично-вигадану і візуально цікаву виставу.

Фото надане прес-службою Національної опери України

Сімейка Адамсів з Литви

Чотирнадцять років триває співпраця Київського національного академічного театру оперети та Каунаського музичного театру. Нещодавно митці з Литви поставили в Київській опереті яскравий бродвейський мюзикл “Сімейка Адамсів”, що став найочікуванішою прем'єрою року.

“Сімейка Адамсів” — вистава про інфернальну родину, що завоювала мільйони сердець по всьому світові. Сюжет розглядається через призму стосунків дівчини на ім'я Серед і звичайного хлопця зі, здавалося б, щасливої родини. Закохані наважуються на сміливий крок — знайомство родин: наче звичний сюжет для будь-кого. Однак саме в момент знайомства починаються найбільші несподіванки. Нова робота театру змушує замислитися над тим, яким неочікуваним буде Всесвіт.

Напередодні прем'єри творчі мюзиклу зустрілися з представниками українських ЗМІ. Генеральний директор-художній керівник Національної оперети України Богдан Струтинський розповів:

— Ми завжди плануємо репертуарну політику на кілька років уперед. Є матеріал, який хочемо давно поставити, але не можемо отримати ліцензію. Наприклад, на отримання ліцензії “Скрипалю на даху” знадобилося п'ять років. Зараз ідуть складні перемовини щодо ліцензії на мюзикл “Леді Попінс”. Лише на 2020-й рік нам призначили відеокастинг.

Коли були на фестивалі у Литві, спілкувалися з керівником Каунаського музичного театру. Дізналися, що у них будуть ставити цю історію, нас зацікавило. Спочатку подивилися цю виставу в Литві, а коли отримали ліцензію, то запросили до себе наших колег.

“Сімейка Адамсів” — це новий про-

ект, який створили, враховуючи специфіку українського театру. Концепція і головне рішення залишаються ті самі, але це нова вистава, створена в Україні литовськими митцями. Головна ідея проєкту: ця сім'я не творить зло, вона творить добро. І хоч би які були перепони, все одно перемаже добра енергія, кохання.

Режисер-постановник Кестутіс Стасіс Якштас (Литва) на початку свого виступу запропонував вшанувати хвилиною мовчання пам'ять тих, хто загинув у боротьбі за незалежність України. Також подякував художньому керівнику Національної оперети України за інтерес до їхнього театру, за підтримку під час створення нової вистави. З'явилася можливість разом працювати різним театральним школам. За його словами, багато хто асоціює “Сімейку Адамсів” з фільмами і серіалами, але насамперед це вистава про людські стосунки, про те, що треба шанувати рідних і говорити правду.

Про те, як готувався українськомовний текст “Сімейки Адамсів”, розповіла перекладач Яна Іваницька:

— У кожного перекладу свої труднощі. Десь складніше класти текст на музику, в іншому випадку доводиться дописувати додаткові сцени. А тут я зіткнулася з абсолютно новим завданням. Була стилістична складність. Сімейка Адамсів мислить трохи інакше, ніж звичайні люди. Режисер хотів бачити не простий стилістичний пе-

реклад, коли говориться одне, а розуміється інше. Довелося спеціально летіти до Литви, де вже поставлено цей спектакль, і режисер точно знав, що він хоче відтворити на сцені.

Це історія, яка може трапитися не лише в Америці. Ми відходили від того, що це у Нью-Йорку. Це просто родина зі своїми традиціями, зі своїм гумором, зі своїми стосунками, які можуть бути в будь-якій країні. Були жарти, які зрозуміли тільки американцям і їх треба було адаптувати для України. Тому будуть деякі прізвища, деякі ситуації, які властиві саме нашій країні.

— Хочу подякувати Богдану Струтинському, що запрошує команди професіоналів, які вносять вагомий внесок у розвиток нашого театру, — наголосила диригент-постановник Оксана Мадараш. — Трупи цікаво працювати з різними режисерами. Такого

матеріалу, як “Сімейка Адамсів”, у мене ще не було. Мюзикл потребує зовсім інших підходів, ніж класична музика. Для вистави придбали нові музичні інструменти.

Режисер Вікторія Стрейча (Литва) розповіла про постановку “Сімейки Адамсів” у Литві, про ті завдання, які стояли перед постановочною групою з цієї країни в нашій державі. А балетмейстер-постановник Дайніос Бервінгіс (Литва) зізнався, що хвилювався, як працюватиме в новому театрі. Але митці з різних країн дуже швидко порозумілися.

Ті, хто не зміг відвідати прем'єру, зможуть переглянути “Сімейку Адамсів” 10 та 11 травня.

Фото Анатолія ФЕДОРЦІВА

Матеріали підготував Едуард ОВЧАРЕНКО